

Konvencijski aspekti „zamrzavanja“ i privremenog oduzimanja imovine

Mihelčić, Gabrijela; Marochini Zrinski, Maša; Parenta, Iva

Source / Izvornik: **Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 2023, 44, 133 - 159**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.30925/zpfsr.44.1.6>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:118:855739>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-05**

PRAVRI

Pravni fakultet Faculty of Law

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Law](#)
[- Repository University of Rijeka, Faculty of Law](#)

uniri DIGITALNA
KNJIŽNICA

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

KONVENCIJSKI ASPEKTI „ZAMRZAVANJA“ I PRIVREMENOG ODUZIMANJA IMOVINE

*Prof. dr. sc. Gabrijela Mihelčić**
*Izv. prof. dr. sc. Maša Marochini Zrinski***
*Dr. sc. Iva Parenta****

UDK 347.234.1
<https://doi.org/10.30925/zpfsr.44.1.6>
Ur.: 24. prosinca 2022.
Pr.: 7. ožujka 2023.
Izvorni znanstveni rad

Sažetak

Autorice u radu analiziraju konvencijske aspekte, tzv. zamrzavanja i privremenog oduzimanja imovine, neovisno je li ono proizašlo iz građanskog ili kaznenog postupka, a iz kuta zaštite prava na mirno uživanje imovine kako je ono zajamčeno člankom 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te praksom Europskog suda za ljudska prava. U uvodnom se dijelu prikazuju osnovna načela kojima se rukovodi Europski sud pri utvrđivanju je li došlo do povrede prava na mirno uživanje imovine. Nastavno se, analizira nacionalni sustav uređenja izabranih mjera osiguranja koje imaju učinak zamrzavanja i privremenog oduzimanja imovine u ovršnom i kaznenom postupku. Potom se analizira praksa Suda s aspekta povreda zaštićenog prava u svjetlu pravila o kontroli uporabe imovine zamrzavanjem i privremenim oduzimanjem, a s osobitim naglaskom na kategoriju razmjernosti.

Ključne riječi: *zamrzavanje imovine; privremeno oduzimanje imovine; pravo na mirno uživanje imovine; razmjernost.*

1. UVOD

Naslov je rada izabran imajući u vidu da su predmet istraživanja ograničenja prava na mirno uživanje imovine (vlasništva) zaštićenog Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda¹ zbog „zamrzavanja“ i privremenog oduzimanja imovine. Izrazom zamrzavanje označava se zabrana nositelju prava

* Dr. sc. Gabrijela Mihelčić, redovita profesorica, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet; gabrijela.mihelcic@pravri.uniri.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7956-2668>.

** Dr. sc. Maša Marochini Zrinski, izvanredna profesorica, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet; masa.marochini@pravri.uniri.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8441-2277>.

*** Dr. sc. Iva Parenta, asistentica, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet; iparenta@pravri.uniri.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5599-205X>.

1 Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 18/97., 6/99. - pročišćeni tekst, 8/99., 14/02., 13/03., 9/05., 1/06., 2/10., 13/17. (dalje u tekstu: Konvencija ili EKLJP).

vlasništva (vlasniku) privremeno raspolagati svojom stvari (pokretnom ili nepokretnom), a privremenim oduzimanjem deposedacija vlasnika, privremeno oduzimanje stvari iz posjeda njezina vlasnika, u nekim slučajevima i predaja u sekvestar.

Pravo na mirno uživanje imovine, pravo je, koje nije bilo izvorno zajamčeno Konvencijom i usvojeno je tek donošenjem Protokola br. 1. uz Konvenciju, ne i bez primjedbi pojedinih država ugovornica (Ujedinjenog Kraljevstva i Švedske).² Obilježava ga autonomno koncipiranje njegova objekta (predmeta prava), vlasništva odnosno imovine, za koji je odmah postalo jasno kako ga treba ekstenzivno tumačiti.³ Naime, Europski sud za ljudska prava (dalje: Europski sud, Sud ili ESLJP) niz pojmova vezanih uz Konvenciju, pa i u ovom slučaju, tumači drukčije od njihova značenja u nacionalnom pravu služeći se konvencijskim načelima i metodama tumačenja.⁴ To traži odgovarajuću prilagodbu nacionalnih uređenja.

- 2 David Harris et al., *Harris, O'Boyle and Warbrick: Law of the European Convention on Human Rights* (Oxford: Oxford University Press, 2018.), 849. Švicarska i Monako, unatoč potpisivanju (1976./2004.) nikada ga nisu ratificirale. *Vijeće Europe*, pristup 28. veljače 2023., <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatynum=009>.
- 3 Jasna Omejec, *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Europskog suda za ljudska prava: Strasbourški acquis* (Zagreb: Novi informator, 2013.), 953, 970-973; Snježana Bagić, *Načelo razmjernosti u praksi europskih sudova i hrvatskog Ustavnog suda: (s posebnim osvrtom na vlasništvo)* (Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2016.), 129. *et seq*; *Vodič kroz članak 1. Protokola br. 1 uz Europsku konvenciju o ljudskim pravima: Zaštita vlasništva*, 2019., pristup 22. prosinca 2022., https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_1_Protocol_1_HRV.pdf (dalje u tekstu: *Vodič*), 7-8; Gabrijela Mihelčić i Maša Marochini Zrinski, „Sekvestracija nekretnine u svjetlu zaštite prava na mirno uživanje imovine“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 40, br. 1 (2019): 218. *et seq.*; Nataša Belamarić i Helena Majić, „Pregled nekih relevantnih odluka ESLJP-a u odnosu na Republiku Hrvatsku prema ključnim pojmovima članka 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju“, *Ius info*, pristup 22. prosinca 2022., <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/CLN20V01D2019B1309>.
- 4 Među njima posebno mjesto imaju načelo autonomnog tumačenja pojmova i teleološka metoda kao polazišna točka i izvoriste ostalih metoda i načela tumačenja. U metode tumačenja ulaze: metoda komparativnog tumačenja, teleološka metoda, tekstualna metoda, subjektivna (povijesna) metoda i sistemska metoda. Načela tumačenja su: evolutivno načelo (načelo živućeg instrumenta), načelo autonomnog koncepta, načelo učinkovitog tumačenja te, kao interpretativni alati koji ne ulaze u ove kategorije, doktrina slobodne procjene i doktrina četvrte instancije. Više o razlikama između metoda i načela tumačenja kao i za pojedine metode i načela, v. Hanneke Cécil Katrijn Senden, *Interpretation of Fundamental Rights in a Multilevel Legal System: An Analysis of the European Court of Human Rights and the Court of Justice of the European Union*. Doctoral Thesis (Leiden: Leiden University, 2011.); Maša Marochini, „The Interpretation of the European Convention on Human Rights“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 51, br. 1 (2014): 63-84; Maša Marochini Zrinski, „Principles in the service of conception and protection of the right to live in a healthy environment - (in)consistency in the Court's case-law“, u: *Property Law – Challenges of the 21st Century: International Scientific Conference held on 9 October, 2020 in Belgrade, Serbia*, eds. Jelena Simić i Aleksa Radonjić (Beograd: Pravni fakultet Univerziteta Union, 2021.), 268-274; Maša Marochini Zrinski, „Izazovi u primjeni i tumačenju Konvencije u Republici Hrvatskoj“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 55, br. 2 (2018): 426-429.

U plejadi mjera osiguranja kojima je u hrvatskom pravu moguće ostvariti učinke zamrzavanja i privremenog oduzimanja imovine u radu se promatraju dvije privremene mjere iz ovršnog sustava. Riječ je o zabrani otuđenja i opterećenja pokretnina, odnosno nekretnina (uz zabilježbu zabrane u zemljišnoj knjizi) te oduzimanju pokretnina i njihovo povjeravanje na čuvanje predlagatelju osiguranja ili trećoj osobi (čl. 345. st. 1. toč. 1. i 3. Ovršnog zakona).⁵ Ekvivalent⁶ su im u području kaznenog procesnog prava (uz određene posebnosti), privremene mjere zabrane otuđenja i opterećenja nekretnine, uz zabilježbu zabrane u zemljišnoj knjizi, oduzimanje nekretnine i njezino povjeravanje na čuvanje i upravljanje državnom tijelu nadležnom za upravljanje državnom imovinom odnosno, zabrana okrivljeniku ili drugoj osobi na koju je imovinska korist prenesena da otuđi ili optereti pokretnine, oduzimanje stvari i povjeravanje na čuvanje (čl. 557.a st. 1. toč. 1. i 2. Zakona o kaznenom postupku).⁷ U istraživanje su uključena još dva instrumenta kaznenopravne naravi, mjera osiguranja imovinskopravnog zahtjeva (čl. 160. st. 1. ZKP-a) te privremeno oduzimanje predmeta (čl. 261. ZKP-a).

Rad, osim uvoda i zaključka, obuhvaća dva, odnosno tri dijela. U prvom se, imajući u vidu konvencijsku praksu, analiziraju navedene mjere osiguranja i privremeno oduzimanje predmeta. U drugom se dijelu rada ukratko prikazuju obilježja zaštite prava na mirno uživanje imovine s naglaskom na, tzv. treće pravilo o kontroli uporabe imovine te, tzv. test razmjernosti kojem se podvrgavaju ograničenja zbog nastupanja pravnih učinaka promatranih sredstava. U središnjem dijelu istraživanja uspoređena su ograničenja nametnuta nacionalnim mjerama osiguranja i privremenim oduzimanjem predmeta sa zahtjevima koji dolaze iz konvencijske zaštite prava na mirno uživanje imovine kako bi se zaključno odgovorilo jesu li sukladna Konvenciji.

5 Ovršni zakon, Narodne novine, br. 112/12., 25/13., 93/14., 55/16. - Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 73/17., 131/20., 114/22. (dalje u tekstu: OZ). Ovršno osiguranje privremenom mjerom može se odrediti radi osiguranja novčane i nenovčane tražbine i pritom su predviđene posebne pretpostavke za osiguranje novčane tražbine (v. čl. 344. OZ-a), odnosno nenovčane tražbine (v. čl. 346. OZ-a).

6 S tim što ovršna pravila ne poznaju privremenu mjeru oduzimanja nekretnine i njezino povjeravanje u sekvistar.

7 Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine, br. 152/08., 76/09., 80/11., 121/11., 91/12., 143/12., 56/13., 145/13., 152/14., 70/17., 129/19., 80/22. (dalje u tekstu: ZKP).

2. NACIONALNO UREĐENJE MJERA OSIGURANJA I PRIVREMENOG ODUZIMANJA PREDMETA U SVJETLU KONVENCIJSKE ZAŠTITE PRAVA NA MIRNO UŽIVANJE IMOVINE

2.1. Osnovna obilježja nacionalnog uređenja mjera osiguranja

2.1.1. Pojam i pravni učinci mjera osiguranja

Pozivajući se na Zugliu, Trivu i Ruždjaka,⁸ Dika navodi da su privremene mjere „sredstva kojima je cilj stvaranje uvjeta za buduće ostvarenje tražbine vjerovnika na temelju odluke iz glavnog postupka, tj. sredstva kojim se omogućuje ostvarenje tražbine, u osnovi, akcesornog, supsidijarnog, konzervacijskog karaktera u odnosu na meritorno suđenje“.⁹ Jedno je od njihovih važnih obilježja privremeno trajanje. Privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi najvažniji su preventivni instrument kojim se počinitelju ili trećoj osobi na koju je imovinska korist prenesena *mala fide* onemogućuje svako daljnje raspolaganje nezakonito stečenom imovinom.¹⁰

Mjera zabrane otuđenja ili opterećenja pokretnina, oduzimanje stvari i njihovo povjeravanje na čuvanje predlagatelju osiguranja ili trećoj osobi¹¹ prema ovršnim se pravilima smatra provedenom dostavom osobi kojoj je izrečena.¹² Ovo se odgovarajuće primjenjuje i na provedbu osiguranja kada se rješenje s izrečenom mjerom dostavlja određenom javnom upisniku. Što se tiče zabrane otuđenja ili opterećenja nekretnine uz zabilježbu u zemljišnoj knjizi prema čl. 345. st. 5. OZ-a, učinak zabrane jest što predlagatelj osiguranja može tražiti ovrhu na nekretnini neovisno o tome što je treća osoba dobrovoljnim raspolaganjem protivnika osiguranja stekla i uknjižila neko svoje pravo. Smatra se provedenom dostavom zemljišnoknjižnom odjelu.

8 Srećko Zuglia, *Građansko procesno pravo Kraljevine Jugoslavije: Vanparnični postupci* (Beograd: G. Kon, 1938.), 178; Siniša Triva, Velimir Belajec i Mihajlo Dika, *Sudsko izvršno pravo: opći dio* (Zagreb: Informator, 1984.), 389; Marijan Ruždjak, „Prethodne i privremene mjere osiguranja potraživanja“, u: *Savjetovanje Zaštita vjerovnika: zbornik radova*, ur. Ljerka Abramović (Zagreb, Rijeka: Informator, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, 1994.), 45-61, cit. prema: Mihajlo Dika, *Građansko ovršno pravo. Prvi dio: Opće ovršno pravo* (Zagreb: Narodne novine, 2007.), 846-847.

9 Dika, *Građansko ovršno pravo. Prvi dio*, 847 i 850. Također, autor naglašava potrebu šireg određenja ovoga ovršnog sredstva upozoravajući na anticipativnu i regulacijsku funkciju privremenih mjera.

10 V. Vanja Marušić, Marija Vučko i Mirta Kuštan, „Oduzimanje imovinske koristi i privremene mjere osiguranja s posebnim osvrtom na trajanje mjere i poteškoće u praksi“, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu* 27, br. 2 (2020): 472. Cilj im je onemogućiti raspolaganje imovinom i tako spriječiti osujećenje jednog od temeljnih načela kaznenog prava iz čl. 5. Kaznenog zakona, Narodne novine, br. 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., 101/17., 118/18., 126/19., 84/21., 114/22. (dalje u tekstu: KZ) sukladno kojemu nitko ne može zadržati imovinsku korist ostvarenu protupravnom radnjom.

11 V. za publiciranje u smislu čl. 6. Zakona o upisniku sudskih i javnobilježničkih osiguranja tražbina vjerovnika na pokretnim stvarima i pravima, Narodne novine, br. 121/05. (dalje u tekstu: ZU). V. i čl. 7. st. 2. ZU-a u vezi s čl. 22. *et seq.* ZU.

12 U skladu s pravilom iz čl. 345. st. 3. OZ-a. V. i usp. čl. 19. ZU-a.

Nacionalnim privremenim mjerama zabrane otuđenja i opterećenja stvari zajedničko je što se njima polučuju konzervacijski pravni učinci. Promatrane s konvencijskog aspekta predstavljaju miješanje države najčešće u pravo na mirno uživanje imovine.¹³ U najvećem broju predmeta zaštita konvencijskog prava promatra se kroz pravilo o kontroli uporabe imovine.

Po svojim učincima na zaštićeno pravo slične su im mjere oduzimanja stvari i predaje u sekvistar koje se kod prava na mirno uživanje imovine, također, promatraju kroz pravilo o kontroli uporabe imovine.

Spomenuti konzervacijski učinci ograničenja raspolaganja kroz zabrane otuđenja i opterećenja stvari te općenito narav ove, ali i drugih privremenih mjera u hrvatskom pravu bili su predmet ispitivanja Europskog suda.¹⁴ U predmetu Štokalo Sud je najprije naglasio da „hrvatska pravna znanost razvrstava mjere osiguranja (privremene mjere) u tri glavne vrste: one koje dovode do (potpunog ili djelomičnog) namirenja tražbina vjerovnika... one koje stvaraju određena stvarna (*in rem*) prava... i one koje stvaraju određena *quasi* stvarna (*in rem*) prava ili koje *de facto* uklanjaju ili smanjuju rizik buduće nemogućnosti da se namiri tražbina (sve privremene mjere)“.¹⁵ Potom je istaknuo: „Osobito se smatra da privremena mjera kojom se zabranjuje raspolaganje (otuđenje ili opterećenje) nekretnine... stvara, u smislu svojih učinaka, *quasi* stvarno (*in rem*) pravo, osobito pravo vjerovnika da namiri svoju tražbinu prije trećih osoba koje su nakon izricanja takve privremene mjere stekle određena stvarna (*in rem*) prava na nekretnini u odnosu na koju je ta mjera izrečena“.¹⁶ Meritorno je

13 Postoje predmeti u kojim su ispitivane povrede drugih prava, npr. ESLJP, Shorazova protiv Malte, br. zahtjeva 51853/19 od 3. ožujka 2022., § 138 (čl. 6. st. 1. Konvencije); ESLJP, Kruglov i drugi protiv Rusije, br. zahtjeva 11264/04, 32324/06, 26067/08, 58290/08, 60648/08, 2397/11, 10825/11, 14244/11, 78187/11, 18403/13 i dr. od 4. veljače 2020. (čl. 8. st. 1. Konvencije) i sl.

14 V. ESLJP, Štokalo i drugi protiv Hrvatske, br. zahtjeva 22632/07 od 3. svibnja 2011. i dr. V. i ESLJP, Olujić protiv Hrvatske, br. zahtjeva 9737/09 od 17. prosinca 2013. U predmetu Štokalo Sud se, ponajprije, bavio povredom čl. 6. st. 1. Konvencije i proveo, tzv. test Micallef (ESLJP, Micallef protiv Malte, br. zahtjeva 17056/06 od 15. listopada 2009., § 85). Detaljnije o ovom kod Jasna Omejec, „Primjenjivost jamstava članka 6. stavka 1. Konvencije na privremene mjere i postupke sudskih zabrana *ratione materiae*“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 63, br. 3-4 (2013): 685. *et seq.*; Sanja Grbić, „Građanska prava i obveze kao autonomni pojmovi prema čl. 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda“, *Pravni vjesnik* 28, br. 3-4 (2012): 134. *et seq.* Detaljnije za čl. 6. Konvencije kod Alan Uzelac, „Pravo na pošteno suđenje: opći i građanskopravni aspekti čl. 6. st. 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda“, u: *Usklađenost hrvatskih zakona i prakse sa standardima Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*, ur. Ivana Radačić (Zagreb: Centar za mirovne studije, 2011.), 88-125. Što se tiče povrede prava na mirno uživanje imovine završavajući testiranje na prvoj stepenici ESLJP navodi: „U načelu se ne može reći da je podnositeljica zahtjeva dovoljno dokazala da ima potraživanje koje predstavlja ‘imovinu’ u svrhu čl. 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju kada postoji spor o točnom tumačenju i primjeni domaćeg prava i kad se o pitanju je li ona ispunila zakonske uvjete odlučuje u mjerodavnom postupku“. V. ESLJP, Olujić protiv Hrvatske, br. zahtjeva 9737/09 od 17. prosinca 2013., § 38.

15 ESLJP, Štokalo i drugi protiv Hrvatske, br. zahtjeva 22632/07 od 3. svibnja 2011.

16 ESLJP, Štokalo i drugi protiv Hrvatske, br. zahtjeva 22632/07 od 3. svibnja 2011. Još navodi i da se prema svrsi dijele na: „zaštitne mjere (mjere očuvanja), regulatorne mjere i anticipacijske

zaključio: „Osobito se privremena mjera kojom se zabranjuje raspolaganje (otuđenje ili opterećenje) nekretnine predviđena čl. 299. st. 1. t. 4. Ovršnog zakona (riječ je o starom zakonu - op. aut.) smatra zaštitnom mjerom“.¹⁷

U starom predmetu Raimondo protiv Italije¹⁸ koji apostrofiramo jer se radilo o povredi prava na mirno uživanje imovine zbog konzervacijske privremene mjere (poput domaće iz kaznenog sustava o zabrani otuđenja i opterećenja nekretnine), zaključeno je da njezino određivanje može povrijediti to pravo. Dapače, u svojoj daljnjoj praksi Sud je u više predmeta slično zaključio. Najčešće je bila riječ o predmetima koji bi sljedeći nacionalni pristup svrstali u kazneno područje. Uvelike su rjeđi predmeti kao predmet Olujić gdje je bila riječ o ograničenju privremenom mjerom koja je dolazila iz ovršnih pravila, a pritom se postupak vodio između privatnopravnih subjekata (jezikom Suda rečeno, „privatnih stranaka“).¹⁹

Radilo se o postupku koji se vodio radi naknade štete, a u kojem je podnositeljici zabranjeno otuđiti ili opteretiti osam zemljišnih čestica u njezinu vlasništvu do donošenja pravomoćne presude (Olujić, § 9). Problem je bio u trajanju privremene mjere, ali ne zbog duljine njezina trajanja, već se postavilo pitanje njezina ukidanja (trenutka ukidanja). Kako bi ispitao je li privremena mjera trebala ostati na snazi do pravomoćnosti presude, zapravo, je li trebala biti ukinuta po hrvatskom sudu *ex officio*, Europski sud analizirao je jedno nacionalno pravilo. Uočio je da je „prema mjerodavnim odredbama hrvatskog prava, nakon nastupa pravomoćnosti, podnositeljica zahtjeva trebala predložiti Općinskom sudu da ukine privremenu mjeru... (i nastavio da je) ponajprije na nacionalnim tijelima, a posebice sudovima, da tumače i primjenjuju domaće pravo... (te da) čl. 305. (starog) OZ-a jasno utvrđuje pravo podnositeljice da traži ukidanje privremene mjere odmah po pravomoćnosti presude... (kao i da) iz mjerodavnih odredaba (tada važećeg) OZ-a ili domaće sudske prakse... ne postoji obveza nacionalnih sudova automatski ukinuti privremenu mjeru u situacijama usporedivim s predmetom“ (Olujić, §§ 37-40).

U vezi s mjerama osiguranja oduzimanja imovinske koristi i mjerama osiguranja imovinskopravnog zahtjeva (koje su uvodno spomenute) nužno je upozoriti na razlike u nacionalnom kaznenopravnom sustavu. One, istina, dolaze iz iste grane sudovanja i ostvaruju slične učinke, ali se tiču različitih ovlaštenika, što je s konvencijskog aspekta vrlo bitno. Prvom se osigurava nedospjela tražbina države, dok se drugom osigurava, isto tako nedospjela tražbina, ali oštećenika koji je najčešće subjekt kojeg Europski sud zove privatnom strankom.

2.1.2. *Pretpostavke za određivanje mjera osiguranja*

Svaki postupak osiguranja privremenom mjerom uključuje dva stadija, određivanje i provedbu osiguranja. Pritom je velika posebnost privremenih mjera

mjere... (gdje su) zaštitne one čija je svrha stvoriti uvjete za buduće namirenje vjerovnikove tražbine“.

17 ESLJP, Štokalo i drugi protiv Hrvatske, br. zahtjeva 22632/07 od 3. svibnja 2011.

18 ESLJP, Raimondo protiv Italije, br. zahtjeva 12954/87 od 22. veljače 1994.

19 U radu se izostavljaju druga pitanja vezana za konvencijske aspekte privremenih mjera izvan zaštite promatranoga prava.

što se mogu odrediti prije negoli započne glavni (parnični ili drugi sudski) postupak (čl. 341. st. 1. OZ-a).²⁰ Odnosno, na prijedlog ovlaštenog tužitelja, prijedlog za osiguranje oduzimanja imovinske koristi privremenom mjerom može biti postavljen prije i nakon pokretanja kaznenog postupka (čl. 557.a st. 1. ZKP-a²¹).²²

Ovršna pravila iz čl. 343. st. 2. OZ-a sadrže pravilo prema kojem, osiguranje privremenom mjerom nije dopušteno postoje li uvjeti za osiguranje prethodnom mjerom kojom se može postići ista svrha osiguranja.²³ Jednostavnije rečeno, kako bi se osigurala pretpostavka postojanja pravnog interesa predlagatelja osiguranja za osiguranje, potrebno je da traži snažnije sredstvo osiguranja. U usporedbi s konvencijskim „antipodom“ može se reći da je on obrnut i da se Europski sud, načelno, zalaže za primjenu manje tegobnog sredstva za protivnika osiguranja / okrivljenika (ovršenika / dužnika). Instrument kojim se ovo postiže jest zahtjev da je uspostavljena pravična ravnoteža i da je ograničenje razmjerno.²⁴

Lista privremenih mjera²⁵ dana je u OZ-u egzemplifikativno i osiguranje je moguće bilo kojom mjerom kojom se može postići svrha osiguranja (v. čl. 345. st. 1.

20 Rješenje o osiguranju privremenom mjerom ima učinak rješenja o ovrsi (čl. 342. st. 3. OZ-a). Njegova izreka u uskoj je vezi sa željenim pravnim učincima. Ostvaruju li se samom dostavom rješenja o osiguranju (v. čl. 347. st. 3. OZ-a) izreka rješenja o osiguranju privremenom mjerom sadržavat će odgovarajuću konstituciju. U suprotnom, tj. kada nije dostatno samo dostaviti rješenje kojim je osiguranje određeno, već ga treba i prisilno ostvariti, rješenjem o osiguranju treba odrediti sredstva i predmet kojima će se izrečena kondemnacija prisilno ostvariti (v. čl. 347. OZ-a).

21 Usp. da se, za razliku od privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi koja se određuje na temelju prijedloga ovlaštenog tužitelja, privremena mjera osiguranja imovinskopravnog zahtjeva određuje na temelju prijedloga oštećenika.

22 Pored spomenutog, u polju istraživanja postoje vrlo relevantni radovi iz kaznenopravnog kuta, v. Sunčana Roksandić Vidlička i Marta Šamota Galjer, „Političko-gospodarski kriminalitet i prošireno oduzimanje imovinske koristi: *Quo vadis Hrvatska?*“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu* 22, br. 2 (2015): 539. *et seq.*; Marušić, Vučko i Kuštan, *Oduzimanje imovinske koristi i privremene mjere osiguranja s posebnim osvrtom na trajanje mjere i poteškoće u praksi*, 480. *et seq.*; Mijo Galiot, „Oduzimanje imovinske koristi u kontekstu međunarodne pravne stečevine i suzbijanja podmićivanja“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 38, br. 1 (2017): 563. *et seq.* Za starije uređenje v. Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem, Narodne novine, br. 145/10., 70/17. (dalje u tekstu: ZPOIKOKDP) koji je derogiran stupanjem na snagu Zakona o prestanku važenja Zakona o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem, Narodne novine, br. 70/17.; Elizabeta Ivičević Karas, *Komentar Zakona o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem* (Zagreb: Narodne novine, 2011.); Gabrijele Mihelčić i Domagoj Vučkov, „Osiguranje oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem na nekretninama i pokretninama“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 34, br. 1 (2013): 420. *et seq.*

23 Odnosno, postoji li mogućnost traženja ovrhe. Smatra se da u tom slučaju ne postoji pravni interes za osiguranje. Triva, Belajec i Dika, *Sudsko izvršno pravo*, 393-394.

24 V. ESLJP, Vaskrsić protiv Slovenije, br. zahtjeva 31371/12 od 25. travnja 2017., § 87. Da je potrebno uporabiti manje tegobne mjere (ograničenja, sredstava) po podnositelja zahtjeva navodi se i u predmetu ESLJP, Łysak protiv Poljske, br. zahtjeva 1631/16 od 7. listopada 2021., § 91.

25 Za razliku od osiguranja prethodnom mjerom jer ne treba zaboraviti da OZ uređuje još prisilnih

OZ-a, v. čl. 347. st. 1. OZ-a). Postoji i ovlaštenje na dispoziciji predlagatelju osiguranja da u prijedlogu za osiguranje ili naknadno (nakon što je određeno osiguranje) izjavi da se umjesto osiguranja zadovoljava jamčevinom (čl. 348. st. 1. OZ-a). Vezano za vrstu privremene mjere, važno je da se radi o mjeri kojom se postiže svrha osiguranja. Upotrijebljeni zakonodavni kriteriji jesu svrhovitost i prikladnost (što ne mora biti daleko od pravične ravnoteže i razmjernosti) i određeno je da se može odrediti više privremenih mjera, ako je potrebno (čl. 350. st. 1. OZ-a). Kada je osiguranje moguće odrediti s više jednako prikladnih privremenih mjera, odredit će se najprikladnija kako bi se ostvarila svrha osiguranja. Ako su sve mjere jednako prikladne, osiguranje će se odrediti mjerom koja je najmanje tegobna za protivnika osiguranja (čl. 350. st. 2. OZ-a).²⁶

Ovršni zakonodavac određivanje privremene mjere uvjetuje s tim da su kumulativno ostvarene pretpostavke: vjerojatnost postojanja tražbine i opasnost²⁷ da bi, ne odredi li se osiguranje, protivnik osiguranja spriječio ili znatno otežao naplatu tražbine otuđenjem, prikrivanjem ili drugim škodljivim raspolaganjem svojom imovinom.²⁸ Pretpostavkama je potrebno udovoljiti do stupnja vjerojatnosti. U kaznenopravnom sustavu nešto je drukčije. U postupku osiguranja privremenom mjerom vrijedi neoboriva zakonska predmnijeva o postojanju opasnosti da se tražbina oduzimanja imovinske koristi ostvarene protupravnom radnjom neće moći namiriti ili da će njezino ostvarenje biti otežano, ako privremena mjera ne bude određena (čl. 557.b ZKP-a). Drugim riječima, što pokazuje i praksa nacionalnih sudova, predlagatelj osiguranja (tj. ovlašteni tužitelj) ne mora dokazivati, pa čak ni učiniti vjerojatnim postojanje opasnosti. Protivnik osiguranja (tj. okrivljenik) ne može osporavati postojanje opasnosti,²⁹ a niti je sud u rješenju kojim određuje privremenu mjeru dužan obrazložiti postojanje opasnosti.³⁰

2.1.3. *Vrijeme na koje se određuju mjere osiguranja*

Osiguranje privremenom mjerom može trajati najdulje do isteka petnaestog dana nakon nastupanja pretpostavki za ovrhu (čl. 355. u vezi s čl. 337. st. 2. OZ-a). Osiguranje je moguće produljiti ako se nisu promijenile okolnosti pod kojima je određeno (čl. 351. st. 2. OZ-a) i podnese li takav prijedlog predlagatelj. U svjetlu

mjera osiguranja, prisilni zalog na nekretnini (čl. 295. - 298. OZ-a) i prethodne mjere (čl. 331. - 339.a OZ-a). Dika, *Građansko ovršno pravo. Prvi dio: Opće ovršno pravo*, 742. et seq. i 828. et seq.; Gabriijela Mihelčić (u suradnji s Damir Kontrec), *Komentar Ovršnog zakona s opsežnom sudskom praksom i abecednim kazalom pojmova* (Zagreb: Organizator, 2015.), 880. et seq. i 977. et seq.

26 V. i usp. čl. 5. st. 2. OZ-a o ograničenju sredstava i predmeta ovrhe i osiguranja.

27 Traži se, tzv. subjektivna opasnost da će namirenje tražbine predlagatelja osiguranja biti spriječeno ili znatno otežano raspolaganjima protivnika osiguranja. Nije potrebno postojanje, tzv. objektivne opasnosti. Triva, Belajec i Dika, *Sudsko izvršno pravo*, 394-395.

28 V. čl. 344. OZ-a. Za oborivu predmnijevu o postojanju opasnosti kada se tražbina treba ostvariti u inozemstvu, v. čl. 344. st. 3. u vezi s čl. 333. st. 3. i čl. 355. OZ-a.

29 Visoki kazneni sud, I Kž 198/2022-4 od 5. srpnja 2022.

30 Visoki kazneni sud, I Kž-Uš 69/2022-5 od 12. srpnja 2022.

konvencijske zaštite, kako će se vidjeti, mogu se javiti problemi vezani uz trajanje osiguranja.

Što se tiče kaznenih rješenja, do posljednjih izmjena ZKP-a iz srpnja 2022.,³¹ privremena mjera mogla je trajati najdulje dvije godine do potvrđivanja optužnice, a protek roka u slučajevima kada optužnica nije bila potvrđena, dovodio je do njezina ukidanja.³² Smatrajući da je u složenim predmetima (a osobito u onima iz nadležnosti Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta) ovaj rok prekratak³³ kao i zbog provedbe mjera iz Akcijskog plana za jačanje učinkovitosti hrvatskoga sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, hrvatski je zakonodavac posljednjom novelom ZKP-a trajanje privremenih mjera učinio ovisnim o trenutku podizanja optužnice (ne o trenutku potvrđivanja, kao prije).³⁴ Prema aktualnom uređenju, do podizanja optužnice privremene mjere mogu trajati najdulje dvije godine, a nakon podizanja optužnice, najdulje šezdeset dana od dostave državnom odvjetniku obavijesti o pravomoćnosti odluke kojom je oduzeta imovinska korist.

Imajući u vidu da se privremenim mjerama osiguranja ozbiljno zadire u interesnu sferu protivnika osiguranja, a očito i pod utjecajem konvencijske prakse, predviđena je ovlast, ali i dužnost kaznenog suda da kontinuirano kontrolira opravdanost određenih privremenih mjera.³⁵ Tako je sud svaka tri mjeseca od određivanja mjere dužan ispitati daljnju opstojnost Zakonom predviđenih pretpostavki te odlučiti o ukidanju ili produljenju mjere (čl. 557.e st. 3. ZKP-a). Propisani rok, ipak je, instruktivne naravi. Postoji i mogućnost da se osiguranje ukine ili zamijeni drugim i prije protoka navedenih rokova, ako sud *ex officio* ili na prijedlog ovlaštenog tužitelja / okrivljenika / osobe na koju je prenesena imovinska korist utvrdi da nije nužno ili da se svrha osiguranja može postići blažom privremenom mjerom, odnosno ako okrivljenik / druga osoba na koju je imovinska korist prenesena / treća osoba položi jamčevinu. Ukida se ako to predloži ovlašteni tužitelj (čl. 557.e st. 4. ZKP-a).³⁶

31 ZKP, Narodne novine, br. 80/22.

32 V. npr. Visoki kazneni sud, I Kž-Us 88/2021-4 od 8. veljače 2022; Visoki kazneni sud, I Kž-Us 32/2022-4 od 30. ožujka 2022.

33 Dogadalo se da je istraga trajala godinu i šest mjeseci, a optužnica u narednih šest mjeseci ne bi stigla biti potvrđena. To bi rezultiralo ukidanjem privremenih mjera te bi posljedično omogućilo okrivljeniku da raspoláže imovinom koja je mogla poslužiti kao sredstvo osiguranja. Marušić, Vučko i Kuštan, *Oduzimanje imovinske koristi i privremene mjere osiguranja s posebnim osvrtom na trajanje mjere i poteškoće u praksi*, 492-493.

34 *Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku*, 9. lipnja 2022., 26., pristup 22. prosinca 2022., <https://www.sabor.hr/hr/konacni-prijedlog-zakona-o-izmjenama-i-dopunama-zakona-o-kaznenom-postupku-drugo-citanje-pze-br-265>.

35 Svaka tri mjeseca od određivanja privremene mjere sud je dužan ispitati daljnje postojanje zakonskih uvjeta za njezinu primjenu te donijeti rješenje o njezinu ukidanju ili produljenju (čl. 557.e st. 3. ZKP-a).

36 Jednako kao što je oduzimanje imovinske koristi supsidijarno postavljenom imovinskopravnom zahtjevu oštećenika u kaznenom postupku, i privremene mjere osiguranja imovinske koristi supsidijarne su privremenim mjerama osiguranja imovinskopravnog zahtjeva. V. npr. Visoki kazneni sud, I Kž-Us 76/2022-4 od 18. kolovoza 2022. To znači da je sud dužan, na prijedlog oštećenika, ako je to potrebno radi osiguranja imovinskopravnog zahtjeva, preinačiti ili ukinuti privremenu mjeru određenu radi osiguranja oduzimanja imovinske koristi (čl. 557.f st. 1. ZKP-a).

Ovršno pravilo iz čl. 353. OZ-a predviđa ukidanje privremene mjere u tri slučaja, a najzanimljiviji je onaj kada sud, na prijedlog protivnika osiguranja, obustavlja postupak osiguranja i ukida provedene radnje zbog toga što su se okolnosti zbog kojih je određeno osiguranje promijenile u takvoj mjeri da više nije potrebno. Predviđena je mogućnost naknade štete zbog osiguranja neosnovanom privremenom mjerom, odnosno mjerom koju predlagatelj osiguranja nije opravdao.³⁷

2.1.4. Izlučna zaštita

Ovršna pravila o osiguranju privremenom mjerom nemaju samostalna pravila o izlučnoj zaštiti treće osobe. Usprkos tomu, ostvare li se pretpostavke iz čl. 59. do 61. OZ-a (primjenjuju se na temelju čl. 290. st. 1. OZ-a), treća osoba koja tvrdi da na predmetu osiguranja ima pravo koje sprječava osiguranje ovlaštena je tražiti da se osiguranje proglasi nedopuštenim. Kaznenopravne odredbe iz čl. 557.h st. 1. ZKP-a određuju da treća osoba koja tvrdi da glede imovine koja je predmet privremene mjere ima pravo koje sprječava primjenu odredbi iz glave XXVIII. ZKP-a, ima pravo predložiti ukidanje privremene mjere. O njezinu prijedlogu odlučuje sud koji je odredio osiguranje privremenom mjerom.

2.2. Osnovna obilježja nacionalnog uređenja privremenog oduzimanja predmeta

ZKP u čl. 261. propisuje privremeno oduzimanje predmeta koji se imaju oduzeti prema KZ-u³⁸ te predmeta koji mogu poslužiti pri utvrđivanju činjenica u postupku.³⁹ Osoba od koje se predmet privremeno oduzima nema na raspolaganju nikakav pravni lijek kojim bi se mogla ispitati svrhovitost ili razmjernost trajanja te radnje. Umjesto toga, ZKP u čl. 270. propisuje kako privremeno oduzeti predmeti moraju biti vraćeni čim više nisu potrebni za daljnje vođenje postupka. Državni odvjetnik i sud paze po službenoj dužnosti na postojanje razloga za držanje privremeno oduzetih predmeta.⁴⁰

Ograničenja koja se po pravo na mirno uživanje imovine polučuju ovim kaznenopravnim instrumentom Europski sud promatra gotovo isto kao i kada je riječ o ograničenjima polučenim mjerama osiguranja.⁴¹ Riječ je o autonomnoj

37 V. čl. 354. st. 1. OZ-a.

38 KZ u čl. 79. st. 1. propisuje slučajeve obligatornog, a u st. 2. istog čl. slučajeve fakultativnog oduzimanja predmeta.

39 V. kod Igor Martinović i Iva Parenta, „Privremeno oduzimanje predmeta kao policijska ovlast i dokazna radnja: nedorečena zakonska rješenja u kontekstu ustavnih i europskih standarda“, *Policija i sigurnost* 30, br. 3 (2021): 383. *et seq.* i tamo promatranu praksu ESLJP-a.

40 S obzirom na nepostojanje dužnosti tijela koje je predmet oduzelo da *ex officio*, u razumnim vremenskim intervalima, ispituje daljnju osnovanost zadržavanja predmeta, nerijetko se u praksi događa da se privremeno oduzeti predmeti vraćaju protekom nekoliko godina, po pravomoćnom okončanju kaznenog postupka. Martinović i Parenta, *Privremeno oduzimanje predmeta kao policijska ovlast i dokazna radnja*, 382.

41 Izvrstan je primjer predmet *Kruglov*. U njemu, govoreći o privremenom oduzimanju predmeta u svjetlu pravila o kontroli uporabe imovine, Sud ističe: „Trebalo postojati razuman odnos razmjernosti između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se nastoji ostvariti mjerama

konvencijskoj perspektivi, neovisnoj o tome što oduzimanje predmeta u kaznenom postupku, usprkos svojoj privremenoj naravi i još nekim sličnostima, nije sredstvo osiguranja (pa ni privremena mjera).⁴² Zbog načelne privremenosti učinaka oduzimanja, ograničenja koja nastaju po zaštićeno pravo također se promatraju kroz pravilo o kontroli uporabe imovine.

3. ISPITIVANJE POVREDE KONVENCIJSKOG PRAVA NA MIRNO UŽIVANJE IMOVINE

3.1. Općenito⁴³

Kako je uvodno rečeno, zaštitu prava na mirno uživanje imovine karakterizira pristup tri pravila.⁴⁴ Sadržana su u čl. 1. Protokola br. 1.⁴⁵ uz Konvenciju na način da je prvo pravilo, koje je opće naravi i izražava načelo mirnog uživanja imovine, sadržano u prvoj rečenici 1. st. Drugo pravilo, koje govori o oduzimanju imovine i podvrgava ga posebnim pretpostavkama, sadržava druga rečenica 1. st. Treće pravilo, prema kojem se državama priznaje pravo kontrole korištenja imovine u skladu s općim interesom, sadržava 2. st. Drugo i treće pravilo odnose se na posebne slučajeve mijesanja koje treba tumačiti u svjetlu (prvog) općeg pravila.⁴⁶ Ono se primjenjuje

-
- osmišljenim za kontrolu uporabe imovine pojedinca“. ESLJP, Kruglov i drugi protiv Rusije, br. zahtjeva 11264/04, 32324/06, 26067/08, 58290/08, 60648/08, 2397/11, 10825/11, 14244/11, 78187/11, 18403/13 i dr. od 4. veljače 2020., § 144.
- 42 Usp. čl. 1. i 2. Pravilnika o postupanju s pronađenim i oduzetim predmetima, Narodne novine, br. 58/12. (dalje u tekstu: PPOPOP) i čl. 1. Pravilnika o evidenciji privremeno i trajno oduzetih predmeta i imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom, Narodne novine, br. 99/17. (dalje u tekstu: PEPTOPIKOKD). V. i Uredbu o uvjetima i načinima upravljanja privremeno oduzetom imovinom u kaznenom postupku, Narodne novine, br. 103/18. (dalje u tekstu: Uredba).
- 43 Ne treba zaboraviti jedan drugi koncentrični krug europskih pravila (naravno, ako njihova primjena dolazi u obzir) kojima se štiti jedna druga paradigma strukturirana u čl. 8. Direktive Europskog parlamenta i Vijeća 2014/42/EU od 3. travnja 2014. o zamrzavanju i oduzimanju predmeta i imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima u Europskoj uniji, SL 127, 29. 4. 2014., 39. i ispravak SL 138, 19. 5. 2014., 114. Kao primjer, v. mišljenje nezavisnog odvjetnika Priita Pikamäe od 21. ožujka 2021., EU:C:2021:229, u povodu (preformuliranog) četvrtoga prethodnog pitanja bugarskoga suda (Apelativen sad) iz Varne u vezi s presudom Suda Europske unije (dalje u tekstu: Sud EU ili SEU) od 21. listopada 2021., *DR i TS C-845/19* i *C-863/19*, EU:C:2021:864. V. za područje primjene (i naprijed spomenuti članak) presudu SEU-a od 28. listopada 2021., *ZV, AX, i Medicinski centar po dermatologia i estetična medicina Prima dermatologia C-319/19*, EU:C:2021:883.
- 44 Harris et al., *Harris, O'Boyle and Warbrick: Law of the European Convention on Human Rights*, 862-865. Ovaj pristup artikuliran je u sada već starom predmetu ESLJP-a, *Sporrong i Lönnroth protiv Švedske*, br. zahtjeva 7151/75 i 7152/75 od 23. rujna 1982.
- 45 Čl. 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju glasi: „Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. Nitko se ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnoga prava. Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni“.
- 46 *Vodič*, 15. V. još ESLJP, *James i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. zahtjeva 8793/79 od

iznimno kada pojedini oblik miješanja⁴⁷ nije moguće podvesti pod drugo ili treće pravilo.⁴⁸

U ovom je bit, tzv. testa korak po korak koji, kao i kod drugih kvalificiranih prava, treba odgovoriti na pitanja: Je li došlo do miješanja u pravo podnositelja na mirno uživanje imovine? Ako jest, predstavlja li ono oduzimanje? Ako ne, je li riječ o kontroli uporabe imovine? Nije li tako, činjenice predmeta promatraju se u svjetlu općeg pravila o pravu na mirno uživanje imovine. Slijedi test razmjernosti.

3.2. Povrede pravila o kontroli uporabe imovine

Test razmjernosti traži da se ispita zakonitost ograničenja, postojanje legitimnog cilja (općeg ili javnog interesa) te je li uspostavljena pravična ravnoteža, odnosno razmjernost u užem smislu.

Zakonitost ograničenja uključuje postojanje „preciznog, dostupnog i predvidivog propisa“.^{49, 50} Odluke domaćih tijela trebaju udovoljavati zahtjevima „ujednačenog tumačenja i primjene nacionalnih propisa“,⁵¹ traži se da postoje postupovna jamstva kao brana „primjeni nedopuštenih ovlasti“⁵² te „mogućnost ulaganja pravnih lijekova“.⁵³

(Ne)postojanje legitimnog cilja u javnom ili općem interesu, također kao i (ne)zakonitost, rijetko uzrokuju povredu zaštićenog prava. Načelno, državama je kod pozivanja na zaštitu javnog ili općeg interesa ostavljeno široko polje slobodne procjene.⁵⁴ Napose, i za razliku od predmeta u kojim je utvrdio nezakonitost, kada

21. veljače 1986., § 37.

47 ESLJP, Sporrong i Lönnroth protiv Švedske, br. zahtjeva 7151/75 i 7152/75 od 23. rujna 1982., §§ 67-75; ESLJP, Stran Greek Refineries protiv Grčke, br. zahtjeva 13427/87 od 9. prosinca 1994., §§ 63, 64 i 67.

48 Za oduzimanje imovine v. Omejec, *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Europskog suda za ljudska prava*, 982. Harris et al., *Harris, O'Boyle and Warbrick*, 875; Bernadette Rainey, Elizabeth Wicks i Clare Ovey, *Jacobs, White, and Ovey: The European Convention on Human Rights* (Oxford: Oxford University Press, 2017.), 560-571; William A. Schabas, *The European Convention on Human Rights: A Commentary* (Oxford: Oxford University Press, 2017.), 974-979. Postoje predmeti u kojima je na oduzimanje gledano kao na kontrolu (npr. ESLJP, Air Canada protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. zahtjeva 18465/91 od 5. svibnja 1995.), odnosno kada oduzimanje pojedine vlasničke ovlasti nije tumačeno kao oduzimanje (npr. ESLJP, Baner protiv Švedske, br. zahtjeva 11763/85 od 9. ožujka 1989; ESLJP, Hutten-Czapska protiv Poljske, br. zahtjeva 35014/97 od 19. lipnja 2006.).

49 Vrlo su rijetki slučajevi u kojima Sud utvrđuje nezakonitost. V. ESLJP, Beyeler protiv Italije, br. zahtjeva 33202/96 od 5. siječnja 2000., § 110.

50 Sud ima u vidu specifičan autonoman koncept propisa, odnosno zakona. Omejec, *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Europskog suda za ljudska prava*, 991; ESLJP, Sporrong i Lönnroth protiv Švedske, br. zahtjeva 7151/75 i 7152/75 od 23. rujna 1982., § 73.

51 V. ESLJP, Carbonara i Ventura protiv Italije, br. zahtjeva 24638/94 od 30. svibnja 2000., § 65; V. također ESLJP, Vrbica protiv Hrvatske, br. zahtjeva 32540/05 od 1. travnja 2010., § 56.

52 V. ESLJP, Hentrich protiv Francuske, br. zahtjeva 13616/88 od 22. rujna 1994., § 42.

53 V. ESLJP, Družstevní Záložna Pria i drugi protiv Republike Češke, br. zahtjeva 72034/01 od 31. srpnja 2008., § 89.

54 V. ESLJP, Scordino protiv Italije (br. 1), br. zahtjeva 36813/97 od 29. ožujka 2006., §§ 102 i

utvrdi nepostojanje legitimnog cilja Europski sud upušta se u daljnje ispitivanje postojanja pravične ravnoteže između javnog interesa i zaštićenog prava.⁵⁵

U većini se predmeta kao najvažnije postavlja pitanje razmjernosti ograničenja. Kod prava na mirno uživanje imovine najčešće je riječ o zahtjevu pravične ravnoteže između općeg ili javnog interesa i pojedinačnog prava te zahtjevu da podnositelju nije nametnut prekomjeran (nerazmjeran) teret.⁵⁶

Naglasak se stavlja na ispitivanje razmjernosti u užem smislu (traži se postizanje pravične ravnoteže), a u drugi plan padaju testovi prikladnosti i nužnosti. Test razmjernosti, naime, može se provoditi kao vertikalni ili horizontalni. Prvi je tradicionalni test od tri stupnja u kojem se isprepliću i ispituju: prikladnost, nužnost i razmjernost u užem smislu, a razmjernost ovisi o ispunjavanju svake sljedeće pretpostavke. Ovdje se ima u vidu fleksibilniji, horizontalni test razmjernosti kod kojeg se, ili uzimaju u obzir tradicionalni elementi vertikalnog testa i slažu horizontalno, ili se pojedine elemente testa razmjernosti uopće ne uzima u obzir što je baš slučaj kod promatranoga prava.⁵⁷

Zbog toga će se u nastavku rada usredotočiti na pitanja razmjernosti u užem smislu, ponajprije, na postojanje pravične ravnoteže i o tome detaljnije govoriti.⁵⁸

103. Upravo je jedna od iznimki i ESLJP-a, Gashi protiv Hrvatske, br. zahtjeva 32457/05 od 9. listopada 2008. u kojem se država nije pozvala na jedan legitiman cilj, a činjenice slučaja ne upućuju na postojanje općeg ili javnog interesa.

55 ESLJP, Gashi protiv Hrvatske, br. zahtjeva 32457/05 od 9. listopada 2008., §§ 30-43.

56 ESLJP, Brumarescu protiv Rumunjske, br. zahtjeva 28342/95 od 28. listopada 1999., §§ 75-80; ESLJP, Sporrong i Lönnroth protiv Švedske, br. zahtjeva 7151/75 i 7152/75 od 23. rujna 1982., §§ 69-74. Za više o načelu razmjernosti i načinu na koji ispituje postojanje razmjernosti v. Maša Marochini Zrinski, „Mogućnost uvođenja obveznog cijepjenja protiv Covid-19 bolesti primjenom načela razmjernosti uz prikaz postojeće prakse Europskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda Republike Hrvatske“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu* 61, br. 95 (2022): 19-23; Omejec, *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Europskog suda za ljudska prava*, 1256-1257; Artūras Panomariovas i Egidijus Losis, „Proportionality: from the Concept to the Procedure“, *Jurisprudence, Mykolas Romeris University Periodical Reviewed Research Papers* 120, br. 2 (2010): 257-272; Jonas Christoffersen, *Fair Balance: Proportionality, Subsidiarity and Primarity in the European Convention on Human Rights* (Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2009.), 69. *et seq.*; Janneke Gerards, „How to improve the necessity test of the European Court of Human Rights“, *International Journal of Constitutional Law* 11, br. 2 (2013): 466-490.

57 Kao primjere nametanja prekomjernoga tereta i odsustva pravične ravnoteže Omejec navodi predmete: ESLJP, Radanović protiv Hrvatske, br. zahtjeva 9056/02 od 21. prosinca 2006; ESLJP, Immobiliare Saffi protiv Italije, br. zahtjeva 22774/93 od 28. lipnja 1999. te ESLJP, Perdigo protiv Portugala, br. zahtjeva 24768/06 od 16. studenog 2010. Omejec, *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Europskog suda za ljudska prava*, 1001-1003. Ima dosta predmeta u kojima je izostala pravična ravnoteža: ESLJP, Vaskrsić protiv Slovenije, br. zahtjeva 31371/12 od 25. travnja 2017; ESLJP, Hutten-Czapska protiv Poljske, br. zahtjeva 35014/97 od 19. lipnja 2006; ESLJP, Vékony protiv Mađarske, br. zahtjeva 65681/13 od 13. siječnja 2015; ESLJP, Statileo protiv Hrvatske, br. zahtjeva 12027/10 od 10. srpnja 2014; ESLJP, J.A. Pye (Oxford) Ltd i J.A. Pye (Oxford) Land Ltd protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. zahtjeva 44302/02 od 30. kolovoza 2007.

58 U pojedinim slučajevima to nije moguće provesti jer se nerijetko javlja „spoj“ zamrzavanja i privremenog oduzimanja imovine, a također se međusobno isprepliću kategorije legitimnosti,

Kao dobar primjer za analizu poslužio je poznati predmet Džinić protiv Hrvatske,⁵⁹ u kojem je, ocijenivši da mjera kojom se zabranjuje otuđenje ili opterećenje nekretnine predstavlja miješanje u pravo na mirno uživanje imovine (Džinić, § 59), Europski sud analizirao zakonitost ograničenja, usklađenost s općim interesom i postojanje razmjernosti između ograničenja i cilja koji se želi ostvariti (Džinić, § 62).

3.2.1. Ograničenja zamrzavanjem

3.2.1.1. Pitanje zakonitosti

Europski sud utvrđuje temelji li se izrečena mjera na odgovarajućoj zakonskoj osnovi, odnosno je li donesena u skladu s propisom. Što to znači i kako ispitati zakonitost u svjetlu trećeg pravila o kontroli uporabe imovine objašnjeno je u predmetu Fu Quan protiv Češke.⁶⁰ U njemu je trgovačko društvo, kao podnositelj zahtjeva, smatralo da mu je povrijeđeno pravo na mirno uživanje imovine, budući da je zbog vođenja kaznenog postupka protiv uprave bilo „paralizirano“ u poslovanju gotovo pet godina (Fu Quan, § 45). Europski se sud najprije pozvao na stajalište o tri ključna trenutka važna za utvrđenje (ne)zakonitosti. Pošao je od toga da ispitivanje zakonitosti miješanja obuhvaća pored izvorne odluke i naknadno postupanje nadležnih tijela. U konkretnom slučaju nadležna tijela nisu pravodobno „odmrznula“ imovinu podnositelja zahtjeva, odnosno u potpunosti su to učinila tek protekom godine i šest mjeseci nakon oslobađajuće presude u kaznenom postupku. Takvo je miješanje ocijenjeno nezakonitim (Fu Quan, § 75).

Govoreći o spomenuta tri važna trenutka za ocjenu (ne)zakonitosti naglašeno je da treba uzeti u obzir je li odluka kojom je određena mjera u skladu s nacionalnim pravom kao i udovoljava li postupanje nacionalnih tijela koje je uslijedilo zahtjevu zakonitosti. Nezakonitost postoji.⁶¹ kada domaća tijela nisu postupala prema domaćem pravu o obvezama države o postupanju s oduzetom (zamrznutom - op. aut.) imovinom,⁶² kada je trajanje mjere oduzimanja s obzirom na okolnosti slučaja bilo neopravdano⁶³ te kada domaća tijela nisu postupila sukladno odluci nadležnog suda kojom je postupak završen i naloženo vraćanje (tijekom kaznenog postupka) privremeno oduzete imovine (stvari kao dokaza).⁶⁴

3.2.1.2. Pitanje razmjernosti

Ključna točka spomenutog ograničenja, ipak je pitanje razmjernosti. U predmetu Džinić jasno je obrazloženo da, neovisno o zakonitosti i legitimnosti miješanja, mora postojati razuman odnos razmjernosti između korištenih sredstava i

pravične ravnoteže i razmjernosti.

59 ESLJP, Džinić protiv Hrvatske, br. zahtjeva 38359/13 od 17. svibnja 2016.

60 ESLJP, Fu Quan protiv Češke, br. zahtjeva 24827/14 od 17. ožujka 2022.

61 ESLJP, Fu Quan protiv Češke, br. zahtjeva 24827/14 od 17. ožujka 2022., § 69.

62 ESLJP, Metalco BT. protiv Mađarske, br. zahtjeva 34976/05 od 1. veljače 2011., § 17.

63 ESLJP, Patrikova protiv Bugarske, br. zahtjeva 71835/01 od 4. ožujka 2010., § 98.

64 ESLJP, Stołkowski protiv Poljske, br. zahtjeva 64725/19 od 7. srpnja 2022., § 81-82.

cilja koji se želi ostvariti⁶⁵ i „taj je zahtjev izražen pojmom ‘pravične ravnoteže’ koja mora biti uspostavljena između zahtjeva općeg interesa zajednice i zahtjeva zaštite temeljnih prava pojedinca“ (Džinić, § 67).

Polazeći od zakonitosti i legitimnosti ograničenja / mjere, a imajući u vidu da ona povlači rizik prekomjernog tereta, nužno je, ponajprije, da su pružena postupovna jamstva koja osiguravaju da rad sustava i njegov utjecaj nisu proizvoljni ili nepredvidivi. Daljnji je zahtjev da stvarno pretrpljena šteta ne bude veća od one koja je nužna. Napose je naglašeno da je „potrebno razmotriti različite interese, imajući u vidu kako je Konvencija namijenjena zaštititi prava koja su ‘praktična i učinkovita’“ (Džinić, §§ 68-69). Dakle, naglašava se važnost načela učinkovitosti.

3.2.1.2.1. Pitanje postupovnih jamstava

Odgovor na pitanje što je potrebno za pozitivan odgovor o pruženim postupovnim jamstvima nije lagan. Pogledajmo predmet Shorazova. Podnositeljica zahtjeva smatrala je da je Malta pružajući uzajamnu pravnu pomoć Kazahstanu povrijedila zaštićeno pravo⁶⁶ „zamrzavajući imovinu na temelju zahtjeva nedemokratskog režima zbog navodnog pranja novca, a znajući da je podnositeljčin suprug u Kazahstanu bio onemogućen u pristupu sudu iz političkih razloga“. Europski sud dao je podnositeljici za pravo.⁶⁷ Provodeći test razmjernosti i smatrajući privremenu mjeru zakonitom,⁶⁸ odnosno ne dovodeći u pitanje postojanje legitimnog općeg interesa⁶⁹ zadržao se na pitanju razmjernosti, našao ograničenje nerazmjernim i zaključio da je nastupila povreda.⁷⁰

Po ocjeni Suda nerazmjernost miješanja pojavila se u postupku pred kaznenim sudom koji je odredio mjeru i više puta produljio njezino trajanje, a bez da su podnositelju zahtjeva na raspolaganju stajala odgovarajuća postupovna jamstva protiv proizvoljnog ili nerazmjernog miješanja. Povreda nije bila otklonjena ni pred Ustavnim sudom.⁷¹ Treba obratiti pažnju da Sud naglašava kako usprkos tomu što čl. 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju „ne sadržava izričite postupovne zahtjeve, sudski postupci koji se tiču prava na mirno uživanje imovine pojedincu moraju pružiti razumnu priliku da svoj predmet iznese pred nadležnim tijelom u svrhu učinkovitog osporavanja mjere kojom se u pravo zadire“. ⁷² Posebno je naglašena važnost kontradiktornog postupanja i udovoljavanja zahtjevu jednakosti oružja.

65 Bilo kojim mjerama koje država primjenjuje uključujući i mjere predviđene da kontroliraju upotrebu imovine.

66 Žalila se i na povredu prava iz čl. 6. st. 1. Konvencije.

67 Predmet je promatran kroz povredu pravila o kontroli uporabe imovine (ESLJP, Shorazova protiv Malte, br. zahtjeva 51853/19 od 3. ožujka 2022., § 106).

68 ESLJP, Shorazova protiv Malte, br. zahtjeva 51853/19 od 3. ožujka 2022., § 107.

69 ESLJP, Shorazova protiv Malte, br. zahtjeva 51853/19 od 3. ožujka 2022., §§ 113-118.

70 ESLJP, Shorazova protiv Malte, br. zahtjeva 51853/19 od 3. ožujka 2022., § 124.

71 ESLJP, Shorazova protiv Malte, br. zahtjeva 51853/19 od 3. ožujka 2022., § 123.

72 Upućeno je na ESLJP, G.I.E.M. S.R.L. i drugi protiv Italije, br. zahtjeva 1828/06, 34163/07 i 19029/11 od 28. lipnja 2018., § 302; ESLJP, Shorazova protiv Malte, br. zahtjeva 51853/19 od 3. ožujka 2022., § 105.

3.2.1.2.2. Pitanje pravične ravnoteže

U predmetu Vekić protiv Hrvatske⁷³ podnositeljica je tvrdila kako je mjera kojom je zaplijenjena njezina cjelokupna nepokretna imovina te uz nju i novčana sredstva s pet bankovnih računa pretjerana i nerazmjerna.⁷⁴ Ocjenjujući da se „miješanje odnosi na kontrolu uporabe imovine i nalazeći ga zakonitim te u ‘općem interesu’ zajednice i time u službi ostvarenja legitimnog cilja,”⁷⁵ Europski sud ocijenio ga je nerazmjernim. Najprije je upozorio na prekomjernost opsega zamrzavanja⁷⁶ naglašavajući da je riječ o značajnoj razlici između vrijednosti zaplijenjene imovine i vrijednosti eventualno protupravno stečene imovinske koristi. Također da, unatoč u tom smislu jasno istaknutog prigovora podnositeljice, propust nije otklonjen postupanjem nacionalnih sudova u cijeloj vertikali sudovanja (Vekić, §§ 52-55).⁷⁷ Zaključuje da „iako je sama mjera zakonita i u općem interesu... izrečena je i zadržana na snazi bez procjene odgovara li vrijednost zaplijenjene imovine mogućem zahtjevu za oduzimanje... pa primjena takve mjere u relevantnom razdoblju nije dostatna za dokazivanje da je ispunjen zahtjev pravične ravnoteže“.⁷⁸

I u predmetu Džinić radilo se o nerazmjernosti miješanja zbog povrede pravične ravnoteže, budući da je „zamrzavanje imovine u okviru predmetnog kaznenog postupka, iako u načelu zakonito i opravdano, određeno i održavano na snazi bez utvrđivanja da li vrijednost zamrznute imovine odgovara mogućoj odluci o oduzimanju protupravne imovinske koristi ostvarene počinjenjem kaznenog djela... pa primjena takve mjere nije bila primjerena da se pokaže kako je ispunjen zahtjev ‘pravične ravnoteže’ sadržan u drugom stavku“.⁷⁹

Zanimljiv je predmet Apostolovi protiv Bugarske⁸⁰ u kojem je bila riječ o zamrzavanju imovine tijekom kaznenog postupka. Zbog nemogućnosti raspolaganja imovinom, prvi podnositelj tvrdio je da ne može podmiriti medicinske troškove svoga sina, osobe s invaliditetom te da mu je stoga povrijeđeno pravo iz čl. 8. Konvencije. Predmet je, ipak promatran kroz povredu prava na mirno uživanje imovine koja je u konačnici i utvrđena. Zanimljivost predmeta ogleda se u tomu što je Europski sud naglasio kako je bugarski zakonodavac zakonom koji regulira zamrzavanje imovine ostvarene kaznenim djelom u parničnom postupku izrijekom predvidio mogućnost podmirivanja troškova koji su neophodni za liječenje ili druge humanitarne potrebe

73 ESLJP, Vekić protiv Hrvatske, br. zahtjeva 68477/17 od 22. travnja 2021.

74 ESLJP, Vekić protiv Hrvatske, br. zahtjeva 68477/17 od 22. travnja 2021., § 41-42. Korisno je napomenuti da su „u kaznenom postupku domaća tijela zaplijenila imovinu koja pripada podnositeljici zahtjeva i trgovačkom društvu (koje nije sudjelovalo u postupku pred ESLJP-om) pa je... opseg predmeta ograničen na oduzimanje imovine podnositeljice“, ESLJP, Vekić protiv Hrvatske, br. zahtjeva 68477/17 od 22. travnja 2021., § 45.

75 ESLJP, Vekić protiv Hrvatske, br. zahtjeva 68477/17 od 22. travnja 2021., § 46.

76 ESLJP, Vekić protiv Hrvatske, br. zahtjeva 68477/17 od 22. travnja 2021., §§ 48-51.

77 V. odluku Ustavnog suda RH, U-III/1159/2017 od 14. srpnja 2020. u kojoj je Ustavni sud utvrdio povredu prava vlasništva te ukinuo nižestupanjska rješenja kojima je u odnosu na podnositeljicu zahtjeva bila produljivana privremena mjera.

78 ESLJP, Vekić protiv Hrvatske, br. zahtjeva 68477/17 od 22. travnja 2021., §§ 56-57.

79 ESLJP, Džinić protiv Hrvatske, br. zahtjeva 38359/13 od 17. svibnja 2016., § 80.

80 ESLJP, Apostolovi protiv Bugarske, br. zahtjeva 32644/09 od 7. studenog 2019.

iz zamrznute imovine te se pritom pozvao i na predmet Nedyalkov i ostali protiv Bugarske.⁸¹

U predmetu Apostolovi nerazmjernost je postojala zbog propusta sudova da utvrde „da zamrzavanjem imovine prvog podnositelja nije po njega nastupila veća šteta od one koja neizbježno proizlazi iz takvih mjera“.⁸²

3.2.2. Ograničenja privremenim oduzimanjem

3.2.2.1. Pitanje razmjernosti

Pojedini predmeti u kojima se u nastavku promatra povreda prava zbog nerazmjernosti potpadaju pod institut privremenog oduzimanja predmeta. U predmetu Kruglov jedan je trak sezao prema povredi zbog zadržavanja računala (uređaja za pohranu podataka) kojim je narušena sposobnost podnositelja za obavljanje njegove profesionalne aktivnosti zbog gubitka pristupa uređaju, profesionalnom softveru i informacijama o klijentu.⁸³ Smatrano je da nema razloga zadržavanju oduzetih „elektroničkih uređaja za pohranu podataka... ako oni sami nisu predmet, sredstvo ili plod kaznenog djela... i da... nema objašnjenja zbog čega istražitelji nisu mogli kopirati tražene informacije“.⁸⁴ Ocjeni o nerazmjernosti pridonijela je i duljina trajanja oduzimanja (kod jednoga podnositelja devet mjeseci, zatim, godinu i tri mjeseca, a u tri slučaja uopće nisu vraćeni, a posebno je zanimljiv slučaj podnositelja kojem je vraćen za mjesec dana, dok ga je stručnjak pregledao za dva dana).

3.2.2.1.1. Pitanje postupovnih jamstava

U predmetu Ferhatović protiv Slovenije⁸⁵ oduzeti predmet (za koji je smatrano da pripada oštećeniku) istom je i vraćen (nakon oduzimanja od okrivljenika), iako kazneni postupak nije završio osuđujućom odlukom (podnositelj zahtjeva nije uspio ni u građanskom postupku radi naknade štete). Slovenski kazneni propisi dopuštaju, tzv. vraćanje oduzete stvari prije dovršetka postupka u posebnim slučajevima,⁸⁶ kakav u konkretnom predmetu nije postojao. Smatrano je da je riječ o kontroli uporabe imovine i da je zbog navedenog došlo do povrede prava podnositelja na mirno uživanje imovine, tj. da je podnositelju uskraćena postupovna zaštita od nerazmjernog miješanja.⁸⁷

81 ESLJP, Nedyalkov i ostali protiv Bugarske, br. zahtjeva 663/11 od 10. rujna 2013., § 56.

82 ESLJP, Apostolovi protiv Bugarske, br. zahtjeva 32644/09 od 7. studenog 2019., §§ 104-105.

83 ESLJP, Kruglov i drugi protiv Rusije, br. zahtjeva 11264/04, 32324/06, 26067/08, 58290/08, 60648/08, 2397/11, 10825/11, 14244/11, 78187/11, 18403/13 i dr. od 4. veljače 2020., § 142.

84 ESLJP, Kruglov i drugi protiv Rusije, br. zahtjeva 11264/04, 32324/06, 26067/08, 58290/08, 60648/08, 2397/11, 10825/11, 14244/11, 78187/11, 18403/13 i dr. od 4. veljače 2020., §§ 144-145.

85 ESLJP, Ferhatović protiv Slovenije, br. zahtjeva 64725/19 od 7. srpnja 2022.

86 ESLJP, Ferhatović protiv Slovenije, br. zahtjeva 64725/19 od 7. srpnja 2022., § 45.

87 ESLJP, Ferhatović protiv Slovenije, br. zahtjeva 64725/19 od 7. srpnja 2022., § 53.

Izostanak postupovnih jamstava doveo je do nerazmjernosti miješanja i u predmetu Vuković protiv Hrvatske.⁸⁸ Sud najprije navodi da: „iako oduzimanje vozila podnositelja zahtjeva samo po sebi nije nezakonito, imajući u vidu slobodu procjene dopuštenu na temelju 2. st. čl. 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju, ono predstavlja rizik nametanja prekomjernog tereta pojedincu u smislu njegove mogućnosti raspolaganja imovinom i mora stoga osigurati određena postupovna jamstva kako bi se osiguralo da sustav i njegov utjecaj na vlasnička prava podnositelja nisu proizvoljni ili nepredvidivi“.⁸⁹ Nastavlja: „kad tijela vlasti oduzmu imovinu kao fizički dokaz, trebala bi u domaćem zakonodavstvu postojati mogućnost pokretanja postupka protiv države i traženja naknade za svaku štetu koja je posljedica propusta vlasti da čuvaju tu imovinu na sigurnom i u razumno dobrom stanju“.⁹⁰

Podnositelj zahtjeva tražio je naknadu štete koja je nanesena njegovom vozilu: „zbog dugotrajnog zadržavanja u neprikladnim uvjetima, no domaći su sudovi u parničnom postupku ograničili svoju ocjenu na pitanje zakonitosti oduzimanja i zadržavanja, bez uzimanja u obzir navedenih razmatranja... pa nisu razmotrili razmjernost osporavane mjere i njezinih učinaka na pravo podnositelja zahtjeva, kako to zahtijeva čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju“.⁹¹ „U takvim okolnostima odluke građanskih sudova o odbijanju naknade štete za sporno oduzimanje nisu pokazale na odgovarajući način da je zadovoljen zahtjev ‘pravične ravnoteže’ koji je svojstven drugom stavku čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju.“⁹²

3.2.2.1.2. Pitanje pravične ravnoteže

Europski sud inzistira da: „stvarno pretrpljena šteta uslijed ograničenja ne bude veća od one koja je nužna“.⁹³ Povreda toga zahtjeva vodi narušavanju pravične ravnoteže i izlaže pojedinca prekomjernom teretu čime miješanje (iako zakonito i legitimno) postaje nerazmjerno. U jednom predmetu u kojem je podnositelju oduzeto vozilo upravo je „na djelu“ bio takav slučaj. Riječ je o predmetu Stołkowski.⁹⁴

Podnositelj zahtjeva, čak nije niti inzistirao na tvrdnji da je do povrede došlo zbog oduzimanja njegova vozila tijekom kaznenog postupka, već zbog toga što „su nadležna tijela dopustila da se vrijednost vozila smanji držeći ga godinama na otvorenom i bez odgovarajućeg održavanja te nisu provela javnu dražbu i prodala vozilo ‘dok je još nešto vrijedilo’“.⁹⁵

Ključna za ocjenu o povredi prava na mirno uživanje imovine bila je nerazmjernost zbog povrede pravične ravnoteže, budući da je stvarna šteta po svom

88 ESLJP, Vuković protiv Hrvatske, br. zahtjeva 47880/14 od 15. studenog 2018.

89 ESLJP, Vuković protiv Hrvatske, br. zahtjeva 47880/14 od 15. studenog 2018., § 39.

90 ESLJP, Vuković protiv Hrvatske, br. zahtjeva 47880/14 od 15. studenog 2018., § 39; V. ESLJP, Novikov protiv Rusije, br. zahtjeva 35989/02 od 18. lipnja 2009., § 46 et seq.

91 ESLJP, Vuković protiv Hrvatske, br. zahtjeva 47880/14 od 15. studenog 2018., § 42.

92 ESLJP, Vuković protiv Hrvatske, br. zahtjeva 47880/14 od 15. studenog 2018., § 43. Usp. ESLJP, Novikov protiv Rusije, br. zahtjeva 35989/02 od 18. lipnja 2009., § 51.

93 ESLJP, Džinić protiv Hrvatske, br. zahtjeva 38359/13 od 17. svibnja 2016., § 68.

94 Usp. čl. 12. PPPOP-a.

95 ESLJP, Stołkowski protiv Poljske, br. zahtjeva 64725/19 od 7. srpnja 2022., § 44.

opsegu veća od one koja je bila nužna.⁹⁶ Zanimljivost je da, po svemu sudeći, ni poljsko pravo nema odgovarajuća pravila o sekvestru kao ni hrvatsko ovršno pravo,⁹⁷ jer Sud u jednom trenutku navodi: „Čak i ako postojeći pravni okvir nije nametnuo posebna pravila u pogledu skladištenja oduzete pokretnine, postoji opća dužnost ‘voditi brigu’ o takvoj pokretnini odnosno postupati s posebnom pažnjom kako bi se osiguralo da se njezina vrijednost ne smanji... Stoga, zdrav razum nalaže da nadležno tijelo koje vodi brigu o zaplijenjenom vozilu osigura da ono bude skladišteno u odgovarajućim uvjetima (tj. u zatvorenom)... i takav zahtjev ne predstavlja nemoguće ili nerazmjerno opterećenje toga tijela... (u suprotnom) moglo se pravovremeno donijeti odluku o prodaji vozila“ (Stołkowski, §§ 73-74.).⁹⁸ Europski sud zaključuje da se: „zadržavanje vozila potpuno nepokretnim na otvorenom prostoru godinama ne može smatrati dužnom pažnjom“.⁹⁹ Zbog ovoga: „šteta koju je podnositelj pretrpio u okolnostima predmeta veća je od one koja bi bila nužna, a činjenica što za nju nije dobio naknadu učinila je njegov individualni teret prekomjernim“. Sve je to rezultiralo zaključkom o narušavanju pravične ravnoteže, nerazmjernosti miješanja i povredi prava iz čl. 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju.¹⁰⁰

Slične prigovore, odnosno sličan zaključak Europski sud iznio je i u predmetu *Łysak*. Podnositelj zahtjeva tvrdio je da mu je povrijeđeno pravo na mirno uživanje imovine činjenicom što mu je oduzeta „brendirana roba“ koju je prodavao pod sumnjom da je riječ o krivotvorinama.¹⁰¹ Nalazeći miješanje zakonitim i u općem interesu, Sud je zaključak o povredi zaštićenog prava našao u kategoriji razmjernosti, odnosno zbog narušavanja pravične ravnoteže.¹⁰² Utemeljio ga je na okolnostima slučaja koje su omogućile zaključak o tome da je „zadržavanje imovine podnositelja dulje od šest godina za njega preveliko opterećenje, a da nisu u dovoljnoj mjeri razmotrena manje tegobna sredstva po podnositelja, pa je ovim narušena pravična ravnoteža“.¹⁰³

96 ESLJP, Stołkowski protiv Poljske, br. zahtjeva 64725/19 od 7. srpnja 2022., § 67.

97 Usp. pravila PPOPOP-a.

98 S druge strane, Sud smatra „...da bi zahtijevanje od tijela odgovornih za zapljenu da provedu tehničko održavanje, kao što su mijenjanje ulja i punjenje baterije, predstavljalo nemoguće ili nerazmjerno opterećenje za njih“. ESLJP, Stołkowski protiv Poljske, br. zahtjeva 64725/19 od 7. srpnja 2022., § 75.

99 ESLJP, Stołkowski protiv Poljske, br. zahtjeva 64725/19 od 7. srpnja 2022., § 76.

100 ESLJP, Stołkowski protiv Poljske, br. zahtjeva 64725/19 od 7. srpnja 2022., §§ 81-82.

101 Najprije je istaknuto da je riječ o miješanju u pravo podnositelja i to kontrolom uporabe imovine u smislu čl. 1. st. 2. Protokola br. 1. uz Konvenciju. ESLJP, *Łysak* protiv Poljske, br. zahtjeva 1631/16 od 7. listopada 2021., § 79.

102 Kao što i inače čini, naglasio je da je: „oduzimanje imovine po svojoj prirodi stroga i restriktivna mjera za vlasnika“, (ESLJP, *Łysak* protiv Poljske, br. zahtjeva 1631/16 od 7. listopada 2021., § 82) te da njezino trajanje treba udovoljiti konvencijskim pretpostavkama, kao i uključiti postojanje odgovarajućih postupovnih jamstava (ESLJP, *Łysak* protiv Poljske, br. zahtjeva 1631/16 od 7. listopada 2021., § 90.).

103 ESLJP, *Łysak* protiv Poljske, br. zahtjeva 1631/16 od 7. listopada 2021., § 91.

4. USKLAĐENOST RAZMATRANIH NACIONALNIH SREDSTAVA OGRAIČENJA S KONVENCIJSKIM ZAHTJEVIMA

Kao vrlo važno o pristupu Europskog suda u promatranim predmetima može se istaknuti potiranje razlika među ograničenjima zbog mjera osiguranja privremenim oduzimanjem stvari i dokazne radnje privremenog oduzimanja predmeta u kaznenom postupku. To ne znači izjednačavanje instituta, ali je uočljivo kako ih se promatra jednakim parametrima kada je riječ o zaštiti prava na mirno uživanje imovine. Primjetno je, također da se ocjenjujući postojanje povreda kroz pravilo o kontroli uporabe imovine pokazuje nešto ekstenzivniji pristup i da je, uvjetno rečeno, državama dopušteno malo „šire“ polje slobodne procjene.¹⁰⁴

Raščlanjujući prvo naprijed navedeno obilježje koje karakterizira pristup Europskog suda vidljivo je da se zaštita koncentrira i obuhvaća zahtjev da ograničenje bude razmjerno, dok su njegova pravna narav i izvori ostavljeni po strani (najdramatičnije je iz kuta domaćeg uređenja potiranje razlike između privremenih mjera osiguranja oduzimanjem stvari i privremenog oduzimanja predmeta u kaznenom postupku). Izbor različitih instrumenata kojima se države ugovornice služe u nacionalnim pravima uvodeći ograničenja, Sud ne promatra, niti sankcionira sužavanjem polja slobodne procjene, izvan slučajeva očigledne neprikladnosti. Ključna je točka pitanje razmjernosti ograničenja u užem smislu, jer Sud inzistira na razumnom odnosu razmjernosti između korištenih sredstava i željenog cilja, tj. pravične ravnoteže između općeg interesa zajednice i prava pojedinca.¹⁰⁵

Sud polazi od pretpostavke da ograničenja mjerama osiguranja na najširoj razini povlače rizik nametanja određenog tereta pojedincu. Međutim, takav teret ne smije biti prekomjeran, narušiti pravičnu ravnotežu i pokazati se nerazmjernim.

104 V. ESLJP, Arcuri i drugi protiv Italije, br. zahtjeva 52024/99 od 5. srpnja 2001. gdje se navodi: „Čak i privremene mjere (čiji se pravni učinci ostvaruju - op. aut.) oduzimanjem imovine u izostanku osuđujuće kaznene presude kao takve (same po sebi - op. aut.) ne predstavljaju povredu čl. 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju. V. također ESLJP, Balsamo protiv San Marino, br. zahtjeva 20319/17 i 21414/17 od 8. listopada 2019., § 81.

105 Ovo u nacionalnoj praksi znači da se zahtijeva da privremena mjera bude ograničena na iznos imovine koja svojom vrijednošću približno odgovara visini protupravne imovinske koristi (v. Vrhovni sud RH, Kž Us 102/2016 -3 od 30. rujna 2016.); odnosno pretpostavljene imovinske koristi naznačene u optužnici (v. Visoki kazneni sud, I Kž 213/2022-4 od 5. srpnja 2022.). Zahtjev za poštovanjem razmjernosti neće biti zadovoljen kada vrijednost imovine obuhvaćene privremenom mjerom višestruko premašuje iznos za koji se okrivljenik tereti (v. Vrhovni sud RH, I Kž 671/2020/7 od 17. veljače 2021.). Pritom su sudovi dužni obrazložiti razmjer između visine imovine osigurane mjerom i visine navodno protupravno stečene imovinske koristi. Takvome zahtjevu ne udovoljavaju paušalni zaključci sudova poput onih da su „...blokirana znatno manja sredstva...“, a bez navođenja određenog iznosa sredstava (v. Visoki kazneni sud, I Kž 82/2022-4 od 16. ožujka 2022.), niti zaključci da je okrivljenik počinjenjem kaznenog djela koje mu se stavlja na teret ostvario višemilijunsku imovinsku korist, bez navođenja njezina točnog iznosa (v. Ustavni sud RH, U-III/2829/2020 od 3. veljače 2021.). Iz obrazloženja mora biti jasno obrazloženo koliko iznosi vrijednost imovine obuhvaćene mjerom, kao i dokazi na temelju kojih je sud došao do zaključka o toj vrijednosti (v. Visoki kazneni sud, I Kž-Us 29/2021-9 od 25. siječnja 2022.).

Kada nametnuti teret nije nerazmjeran? Primjerice, kada su pružena postupovna jamstva da rad sustava i njegov utjecaj na prava pojedinca nisu proizvoljni ili nepredvidljivi (predmet *Shorazova*);¹⁰⁶ kada opseg zamrzavanja imovine nije prekomjeran (predmeti *Džinić* i *Vekić*) odnosno kada ne postoji značajna razlika između vrijednosti zaplijenjene imovine i vrijednosti eventualno protupravno stečene imovinske koristi;¹⁰⁷ kada stvarno pretrpljena šteta nije veća od one koja je bila nužna (predmeti *Apostolovi* i *Stołkowski*) i sl.¹⁰⁸

U predmetima gdje su ograničenja uslijedila zbog privremenog oduzimanja predmeta (koji su u domaćem pravnom sustavu daleko od mjera osiguranja), Europski sud postupa gotovo jednako provjeravajući je li nastupila povreda zaštićenog prava. U predmetu *Kruglov* nerazmjernosti je pridonijela duljina trajanja ograničenja (oduzimanja računala); u predmetu *Ferhatović* (kao i u predmetu *Vuković*) izostala su postupovna jamstva (oduzeti predmet vraćen je oštećeniku, iako kazneni postupak nije završio osuđujućom odlukom, a nije bila riječ o slučaju kada je to moguće); u predmetu *Stołkowski* stvarno pretrpljena šteta bila je veća od one koja je smatrana nužnom (vrijednost zaplijenjenog vozila smanjila se zbog neodgovarajućega skladištenja i održavanja).

Kao i uvijek kada su jedan nasuprot drugoga javni i privatni interes, odnosno dva privatna interesa postoje određene posebnosti iz konvencijskog ugla. Primjetno je naglašavanje doktrine četvrte instancije „jer je, ponajprije, na nacionalnim tijelima, posebice sudovima, da tumače i primjenjuju domaće pravo“. Usprkos tomu, npr. u predmetu *Olujić*, Europski sud elaborira da „iz mjerodavnih odredaba Ovršnog zakona ili domaće sudske prakse... ne proizlazi da je obveza nacionalnih sudova ukinuti privremenu mjeru bez odgovarajućeg zahtjeva,“ pa se, unatoč odluci o nedopuštenosti zahtjeva, zapravo ocjenjuju kategorije svojstvene testu nužnosti.

Hrvatska ovršna pravila ne dopuštaju osiguranje privremenom mjerom postoje li uvjeti za osiguranje prethodnom mjerom kao snažnijim sredstvom kojim se može postići ista svrha osiguranja.¹⁰⁹ Što se tiče samih privremenih mjera, dopuštena je bilo koja mjera kojom se postiže svrha osiguranja, a zahtjevi svrhovitosti i prikladnosti omogućuju osiguranje *s više* privremenih mjera. Navedena rješenja ne moraju nužno biti nesukladna Konvenciji i vrijeđati pravičnu ravnotežu ili razmjernost. Pravilna primjena Konvencije i prakse koja je kreirana njezinim tumačenjem tražila bi od ovršnog suda da pri izboru / određivanju osiguranja ne smetne s uma zaštitu koju je potrebno pružiti pravu na mirno uživanje imovine.

106 Stoga, iako čl. 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju ne sadržava izričite postupovne zahtjeve, sudski postupci koji se tiču prava na mirno uživanje imovine pojedincu moraju pružiti razumnu priliku da svoj predmet iznese pred nadležnim tijelom u svrhu učinkovitog osporavanja mjere kojom se u pravo zadire. Neraskidiva međusobna veza konvencijskih prava i njihova zaštita naglašena je i kada je u okviru naznačenog upozoreno na važnost kontradiktornog postupanja i zahtjeva jednakosti oružja.

107 Zahtjevi vrijede pri određivanju ograničenja, ali i pri njegovu održavanju na snazi.

108 Polazeći od pretpostavke da svako zamrzavanje ili oduzimanje imovine ima za posljedicu nastanak štete, Sud inzistira da stvarno pretrpljena šteta ne bude veća od one koja je nužna.

109 Odnosno, postoji li mogućnost traženja ovrhe (iznimka je osiguranje prisilnim zalogom).

Određenu osjetljivost na ispitivanje razmjernosti moglo bi pokazati rješenje o neoborivosti predmnijeve o postojanju opasnosti po ostvarivanje tražbine oduzimanja imovinske koristi te, *prima facie*, novo rješenje o mogućnosti dvogodišnjega trajanja privremene mjere do podizanja optužnice. No, ne i nužno, budu li kazneni sudovi pri kontroli opravdanosti privremenih mjera (a što mogu učiniti) postupali kao Europski sud. Razmjernosti ograničenja pridonosi mogućnost da se privremena mjera ukine ili zamijeni drugom i prije proteka roka, i *ex officio*, utvrdi li se da nije nužna ili da se svrha osiguranja može postići blažom mjerom.

Ovršnoj perspektivi može se prigovoriti izvjesna neelastičnost koju pokazuju pravila o ukidanju privremene mjere zbog promijenjenih okolnosti te o vremenu trajanja. Mogućnost dana protivniku osiguranja da u ograničenom vremenu ostvari naknadu štete u postupku osiguranja traži da se tumači prema konvencijskim zahtjevima, a što je prilično teško znajući o kojim je sve činjenicama ovršni sud ovlašten raspravljati.

Na kraju, kao vrlo zanimljivo, može se spomenuti jedno rješenje iz bugarskoga prava. Bugarski zakonodavac predvidio je kao razlog za moguće ukidanja mjere postojanje potrebe liječenja ili slične druge humanitarne potrebe protivnika osiguranja. Vrijedan pažnje je i detalj iz poljskoga predmeta. Poručeno je da kada: „postojeći pravni okvir nije nametnuo posebna pravila o skladištenju oduzete pokretnine postoji opća dužnost ‘voditi brigu’ o takvoj pokretnini i postupati s posebnom pažnjom kako bi se osiguralo da se njezina vrijednost ne smanji“. Drugim riječima, ako nije upotrijebljena dužna pažnja treba li očekivati razmjernost ograničenja?

5. ZAKLJUČAK

Istraživanje provedeno u radu omogućuje ukratko sintetizirati sljedeće zaključke.

Hrvatsko uređenje promatranih mjera osiguranja i privremenog oduzimanja predmeta načelno je usklađeno sa zahtjevima iz Konvencije. Manje neusklađenosti mogle bi proizaći iz ovršnopравnih rješenja o potrebi korištenja snažnijih sredstava osiguranja, odnosno ovrhe te mogućnost osiguranja s više privremenih mjera ako bi se javio problem preosiguranosti. U polju kazneno-procesnih rješenja, problem bi mogao postojati vezano uz pravilo o neoborivosti predmnijeve o postojanju opasnosti po ostvarivanje tražbine oduzimanja imovinske koristi i o mogućnosti dvogodišnjeg trajanja privremene mjere do podizanja optužnice.

Izvjesne dvojbe može prouzročiti i ovršno pravilo o ukidanju privremene mjere zbog promijenjenih okolnosti te o vremenu trajanja. Primjetan je izostanak pravila o sekvestraciji, osobito kada je riječ o nekretninama kao vrsti stvari i ovo vrijedi za ovršna, a zapravo, za građanska pravila općenito.

LITERATURA

Knjige i članci:

1. Bačić, Snježana. *Načelo razmjernosti u praksi europskih sudova i hrvatskog Ustavnog suda (s posebnim osvrtom na vlasništvo)*. Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2016.
2. Belamarić, Nataša i Helena Majić. „Pregled nekih relevantnih odluka ESLJP-a u odnosu na Republiku Hrvatsku prema ključnim pojmovima članka 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju“. *Ius info*. Pristup 22. prosinca 2022. <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/CLN20V01D2019B1309>
3. Bernadette, Rainey, Elizabeth Wicks i Clare Ovey. *Jacobs, White, and Ovey: The European Convention on Human Rights*. Oxford: Oxford University Press, 2017.
4. Christoffersen, Jonas. *Fair Balance: Proportionality, Subsidiarity and Primarity in the European Convention on Human Rights*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2009.
5. Dika, Mihajlo. *Građansko ovršno pravo. Prvi dio: Opće ovršno pravo*. Zagreb: Narodne novine, 2007.
6. Galiot, Mijo. „Oduzimanje imovinske koristi u kontekstu međunarodne pravne stečevine i suzbijanja podmićivanja“. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 38, br. 1 (2017): 547-572.
7. Gerards, Janneke. „How to improve the necessity test of the European Court of Human Rights“. *International Journal of Constitutional Law* 11, br. 2 (2013): 466-490.
8. Grbić, Sanja. „Građanska prava i obveze kao autonomni pojmovi prema čl. 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda“. *Pravni vjesnik* 28, br. 3-4 (2012): 119-148.
9. Harris, David, Michael O’Boyle, Ed Bates i Carla Buckley. *Harris, O’Boyle and Warbrick: Law of the European Convention on Human Rights*. Oxford: Oxford University Press, 2018.
10. Ivičević Karas, Elizabeta. *Komentar Zakona o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem*. Zagreb: Narodne novine, 2011.
11. Marochini Zrinski, Maša. „Izazovi u primjeni i tumačenju Konvencije u Republici Hrvatskoj“. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 55, br. 2 (2018): 423-446.
12. Marochini Zrinski, Maša. „Mogućnost uvođenja obveznog cijepjenja protiv Covid-19 bolesti primjenom načela razmjernosti uz prikaz postojeće prakse Europskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda Republike Hrvatske“. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu* 61, br. 95 (2022): 13-42.
13. Marochini Zrinski, Maša. „Principles in the service of conception and protection of the right to live in a healthy environment - (in)consistency in the Court’s case-law“. U: *Property Law – Challenges of the 21st Century: International Scientific Conference held on 9 October, 2020 in Belgrade, Serbia*, eds. Jelena Simić i Aleksa Radonjić, 268-274. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta Union, 2021.
14. Marochini, Maša. „The Interpretation of the European Convention on Human Rights“. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 51, br. 1 (2014): 63-84.
15. Martinović, Igor i Iva Parenta. „Privremeno oduzimanje predmeta kao policijska ovlast i dokazna radnja: nedorečena zakonska rješenja u kontekstu ustavnih i europskih standarda“. *Policija i sigurnost* 30, br. 3 (2021): 376-396.
16. Marušić, Vanja, Marija Vučko i Mirta Kuštan. „Oduzimanje imovinske koristi i privremene mjere osiguranja s posebnim osvrtom na trajanje mjere i poteškoće u praksi“. *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu* 27, br. 2 (2020): 471-496.
17. Mihelčić, Gabrijela i Maša Marochini Zrinski. „Sekvestracija nekretnine u svjetlu zaštite prava na mirno uživanje imovine“. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 40, br. 1 (2019): 201-236.

18. Mihelčić, Gabrijela i Domagoj Vučkov. „Osiguranje oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem na nekretninama i pokretninama“. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 34, br. 1 (2013): 417-441.
19. Mihelčić, Gabrijela (u suradnji s Damir Kontrec). *Komentar Ovršnog zakona s opsežnom sudskom praksom i abecednim kazalom pojmova*. Zagreb: Organizator, 2015.
20. Omejec, Jasna. „Primjenjivost jamstava članka 6. stavka 1. Konvencije na privremene mjere i postupke sudskih zabrana *ratione materiae*“. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 63, br. 3-4 (2013): 683-694.
21. Omejec, Jasna. *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Europskog suda za ljudska prava: Strasbourški acquis*. Zagreb: Novi informator, 2013.
22. Panomariovas, Artūras i Egidijus Losis. „Proportionality: from the Concept to the Procedure“. *Jurisprudence, Mykolas Romeris University Periodical Reviewed Research Papers* 120, br. 2 (2010): 257-272.
23. Roksandić Vidlička, Sunčana i Marta Šamota Galjer. „Političko-gospodarski kriminalitet i prošireno oduzimanje imovinske koristi: Quo vadis Hrvatska?“. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu* 22, br. 2 (2015): 523-557.
24. Ruždjak, Marijan. „Prethodne i privremene mjere osiguranja potraživanja“. U: *Savjetovanje zaštita vjerovnika*, ur. Ljerka Abramović, 45-61. Zagreb, Rijeka: Informator, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, 1994.
25. Schabas, William A. *The European Convention on Human Rights: A Commentary*. Oxford: Oxford University Press, 2017.
26. Senden, Hanneke Ceciel Katrijn. *Interpretation of Fundamental Rights in a Multilevel Legal System: An Analysis of the European Court of Human Rights and the Court of Justice of the European Union*. Doctoral Thesis. Leiden: Leiden University, 2011.
27. Triva, Siniša, Velimir Belajec i Mihajlo Dika. *Sudsko izvršno pravo: opći dio*. Zagreb: Informator, 1984.
28. Uzelac, Alan. „Pravo na pošteno suđenje: opći i građanskopravni aspekti čl. 6. st. 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda“. U: *Usklađenost hrvatskih zakona i prakse sa standardima Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*, ur. Ivana Radačić, 88-125. Zagreb: Centar za mirovne studije, 2011.
29. Vodič kroz članak 1. Protokola br. 1 uz Europsku konvenciju o ljudskim pravima: Zaštita vlasništva, 2019. Pristup 22. prosinca 2022. https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_1_Protocol_1_HRV.pdf
30. Zuglija, Srećko. *Građansko procesno pravo Kraljevine Jugoslavije: Vanparnični postupci*. Beograd: G. Kon, 1938.

Pravni propisi:

1. Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća 2014/42/EU od 3. travnja 2014. o zamrzavanju i oduzimanju predmeta i imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima u Europskoj uniji, SL 127, 29. 4. 2014.
2. Kazneni zakon, Narodne novine, br. 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., 101/17., 118/18., 126/19., 84/21., 114/22.
3. Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku, 9. lipnja 2022. Pristup 22. prosinca 2022. <https://www.sabor.hr/hr/konacni-prijedlog-zakona-o-izmjenama-i-dopunama-zakona-o-kaznenom-postupku-drugo-citanje-pze-br-265>
4. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 18/97., 6/99. - pročišćeni tekst, 8/99., 14/02., 13/03., 9/05., 1/06., 2/10., 13/17.
5. Ovršni zakon, Narodne novine, br. 112/12., 25/13., 93/14., 55/16. - Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 73/17., 131/20., 114/22.
6. Pravilnik o evidenciji privremeno i trajno oduzetih predmeta i imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom, Narodne novine, br. 99/17.
7. Pravilnik o postupanju s pronađenim i oduzetim predmetima, Narodne novine, br. 58/12.

8. Uredba o uvjetima i načinima upravljanja privremeno oduzetom imovinom u kaznenom postupku, Narodne novine, br. 103/18.
9. Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine, br. 152/08., 76/09., 80/11., 121/11., 91/12., 143/12., 56/13., 145/13., 152/14., 70/17., 129/19., 80/22.
10. Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem, Narodne novine, br. 145/10., 70/17.
11. Zakon o prestanku važenja Zakona o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem, Narodne novine, br. 70/17.
12. Zakon o upisniku sudskih i javnobilježničkih osiguranja tražbina vjerovnika na pokretnim stvarima i pravima, Narodne novine, br. 121/05.

Sudska praksa:

1. ESLJP, Air Canada protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. zahtjeva 18465/91 od 5. svibnja 1995.
2. ESLJP, Apostolovi protiv Bugarske, br. zahtjeva 32644/09 od 7. studenog 2019.
3. ESLJP, Arcuri i drugi protiv Italije, br. zahtjeva 52024/99 od 5. srpnja 2001.
4. ESLJP, Balsamo protiv San Marino, br. zahtjeva 20319/17 i 21414/17 od 8. listopada 2019.
5. ESLJP, Baner protiv Švedske, br. zahtjeva 11763/85 od 9. ožujka 1989.
6. ESLJP, Beyeler protiv Italije, br. zahtjeva 33202/96 od 5. siječnja 2000.
7. ESLJP, Brumarescu protiv Rumunjske, br. zahtjeva 28342/95 od 28. listopada 1999.
8. ESLJP, Carbonara i Ventura protiv Italije, br. zahtjeva 24638/94 od 30. svibnja 2000.
9. ESLJP, Družstevní Záložna Pria i drugi protiv Republike Češke, br. zahtjeva 72034/01 od 31. srpnja 2008.
10. ESLJP, Džinić protiv Hrvatske, br. zahtjeva 38359/13 od 17. svibnja 2016.
11. ESLJP, Ferhatović protiv Slovenije, br. zahtjeva 64725/19 od 7. srpnja 2022.
12. ESLJP, Fu Quan protiv Češke, br. zahtjeva 24827/14 od 17. ožujka 2022.
13. ESLJP, G.I.E.M. S.R.L. i drugi protiv Italije, br. zahtjeva 1828/06, 34163/07 i 19029/11 od 28. lipnja 2018.
14. ESLJP, Gashi protiv Hrvatske, br. zahtjeva 32457/05 od 9. listopada 2008.
15. ESLJP, Hentrich protiv Francuske, br. zahtjeva 13616/88 od 22. rujna 1994.
16. ESLJP, Hutten-Czapska protiv Poljske, br. zahtjeva 35014/97 od 19. lipnja 2006.
17. ESLJP, Immobiliare Saffi protiv Italije, br. zahtjeva 22774/93 od 28. lipnja 1999.
18. ESLJP, J.A. Pye (Oxford) Ltd i J.A. Pye (Oxford) Land Ltd protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. zahtjeva 44302/02 od 30. kolovoza 2007.
19. ESLJP, James i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. zahtjeva 8793/79 od 21. veljače 1986.
20. ESLJP, Kruglov i drugi protiv Rusije, br. zahtjeva 11264/04, 32324/06, 26067/08, 58290/08, 60648/08, 2397/11, 10825/11, 14244/11, 78187/11, 18403/13 i dr. od 4. veljače 2020.
21. ESLJP, Łysak protiv Poljske, br. zahtjeva 1631/16 od 7. listopada 2021.
22. ESLJP, Metalco BT. protiv Mađarske, br. zahtjeva 34976/05 od 1. veljače 2011.
23. ESLJP, Micallef protiv Malte [GC], br. zahtjeva 17056/06 od 15. listopada 2009.
24. ESLJP, Nedyalkov i ostali protiv Bugarske, br. zahtjeva 663/11 od 10. rujna 2013.
25. ESLJP, Novikov protiv Rusije, br. zahtjeva 35989/02 od 18. lipnja 2009.
26. ESLJP, Olujić protiv Hrvatske, br. zahtjeva 9737/09 od 17. prosinca 2013.
27. ESLJP, Patrikova protiv Bugarske, br. zahtjeva 71835/01 od 4. ožujka 2010.
28. ESLJP, Perdigao protiv Portugala, br. zahtjeva 24768/06 od 16. studenog 2010.
29. ESLJP, Radanović protiv Hrvatske, br. zahtjeva 9056/02 od 21. prosinca 2006.
30. ESLJP, Raimondo protiv Italije, br. zahtjeva 12954/87 od 22. veljače 1994.
31. ESLJP, Scordino protiv Italije (br. 1), br. zahtjeva 36813/97 od 29. ožujka 2006.
32. ESLJP, Shorzava protiv Malte, br. zahtjeva 51853/19 od 3. ožujka 2022.

33. ESLJP, Sporrang i Lönnroth protiv Švedske, br. zahtjeva 7151/75 i 7152/75 od 23. rujna 1982.
34. ESLJP, Statileo protiv Hrvatske, br. zahtjeva 12027/10 od 10. srpnja 2014.
35. ESLJP, Stołkowski protiv Poljske, br. zahtjeva 64725/19 od 7. srpnja 2022.
36. ESLJP, Stran Greek Refineries protiv Grčke, br. zahtjeva 13427/87 od 9. prosinca 1994.
37. ESLJP, Štokalo i drugi protiv Hrvatske, br. zahtjeva 22632/07 od 3. svibnja 2011.
38. ESLJP, Vaskrsić protiv Slovenije, br. zahtjeva 31371/12 od 25. travnja 2017.
39. ESLJP, Vekić protiv Hrvatske, br. zahtjeva 68477/17 od 22. travnja 2021.
40. ESLJP, Vékony protiv Mađarske, br. zahtjeva 65681/13 od 13. siječnja 2015.
41. ESLJP, Vrbica protiv Hrvatske, br. zahtjeva 32540/05 od 1. travnja 2010.
42. ESLJP, Vuković protiv Hrvatske, br. zahtjeva 47880/14 od 15. studenog 2018.
43. Presuda od 21. listopada 2021., *DR i TS* C-845/19 i C-863/19, EU:C:2021:864.
44. Presuda od 28. listopada 2021., *ZV, AX, i Medicinski centar po dermatologija i estetična medicina Prima derm* C-319/19, EU:C:2021:883.
45. Ustavni sud Republike Hrvatske, U-III/1159/2017 od 14. srpnja 2020.
46. Ustavni sud Republike Hrvatske, U-III/2829/2020 od 3. veljače 2021.
47. Visoki kazneni sud, I Kž 82/2022-4 od 16. ožujka 2022.
48. Visoki kazneni sud, I Kž 198/2022-4 od 5. srpnja 2022.
49. Visoki kazneni sud, I Kž 213/2022-4 od 5. srpnja 2022.
50. Visoki kazneni sud, I Kž-Uš 29/2021-9 od 25. siječnja 2022.
51. Visoki kazneni sud, I Kž-Uš 32/2022-4 od 30. ožujka 2022.
52. Visoki kazneni sud, I Kž-Uš 69/2022-5 od 12. srpnja 2022.
53. Visoki kazneni sud, I Kž-Uš 76/2022-4 od 18. kolovoza 2022.
54. Visoki kazneni sud, I Kž-Uš 88/2021-4 od 8. veljače 2022.
55. Vrhovni sud Republike Hrvatske, I Kž 671/2020/7 od 17. veljače 2021.
56. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Kž Us 102/2016 -3 od 30. rujna 2016.

Mrežne stranice:

1. *Vijeće Europe*. Pristup 28. veljače 2023. <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatynum=009>

Gabrijela Mihelčić*
Maša Marochini Zrinski**
Iva Parenta***

Summary

**THE CONVENTION ASPECTS OF “FREEZING” AND
TEMPORARY CONFISCATION OF PROPERTY**

In this paper, the authors analyse the Convention aspects of the so-called “freezing” and temporary confiscation of property, regardless of whether it arose from civil or criminal proceedings and from the aspect of the protection of the right to peaceful enjoyment of property as guaranteed by the Article 1 of Protocol No. 1 of the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms and by the case-law of the European Court of Human Rights (ECtHR). The introductory part of the paper presents the basic principles by which the ECtHR is guided in determining whether the right to peaceful enjoyment of property was violated. Further on, the national system for regulation of selected security measures that have the effect of freezing and temporary confiscation of property in enforcement proceedings and in criminal proceedings is discussed. The case-law of the ECtHR is also analysed from the aspect of violation of protected rights in the light of rules on the control of the use of property by freezing and temporary confiscation, with particular emphasis on the principle of proportionality.

Keywords: freezing of assets; temporary confiscation of property; right to peaceful enjoyment of property; proportionality.

* Gabrijela Mihelčić, Ph.D., Full Professor, University of Rijeka, Faculty of Law; gabrijela.mihelcic@pravri.uniri.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7956-2668>.

** Maša Marochini Zrinski, Ph.D., Associate Professor, University of Rijeka, Faculty of Law; masa.marochini@pravri.uniri.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8441-2277>.

*** Iva Parenta, Ph.D., Assistant, University of Rijeka, Faculty of Law; iparenta@pravri.uniri.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5599-205X>.

